

กิเลสเรียกคืน

พระอาจารย์สงบ มนสฺสุทฺโต

เทศน์บนศาลา วันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๗

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรมะ เราฟังธรรมเพื่อให้อัจฉริยะ

ดูสิ เวลามันสงบสงัด เห็นไหม นี่เป็นความเป็นจริง แล้วรักษาไว้ได้ยากมาก คนเราอยู่คนเดียว เวลาเราขยับ เราเคลื่อนไหว มันก็มีเสียงแล้ว เวลามันขยับ เราเคลื่อนไหวมันมีเสียง แต่เราขยับเอง เราถือว่าเราขยับแล้วมันไม่มีเสียง ไม่มีเสียงรำคาญ เพราะเราทำเอง แต่ถ้าเรามีคนอยู่มากขึ้น มีคน ๒ คน ๓ คนขึ้นไป ความเคลื่อนไหวจะต้องสถานที่วิเวก กายวิเวก จิตวิเวก ความวิเวกใจ ความวิเวก ความสงบสงัด เห็นไหม สิ่งที่วิเวก ความสงบสงัด สูงสุดสู่สามัญ จิตใจมีการกระทำต่างๆ เวลาทำต่างๆ เสร็จแล้ว ถ้าสิ้นสุดแล้วมันก็เข้าสู่ความสงบความสงัด

ใจก็เหมือนกัน เวียนวายตายเกิด เวลาเกิดมาจากท้องพ่อท้องแม่ ถ้าไม่ร้องก็ต้องตบให้มันร้อง ถ้าร้องขึ้นมามันจะได้หายใจ มันจะได้มีชีวิตสืบต่อไป นี่การเวียนตายเวียนเกิดของเรา ใจ ชีวิตของเรามีคุณค่าๆ แล้วเราทำไมมาอยู่ป่าอยู่เขาอีก เรามาอยู่ป่าอยู่เขาเพื่อเข้าสู่สัจจะเพื่อสู่ความจริงใจ ถ้าเข้าสู่สัจจะความจริงใจได้ เห็นไหม ความสู่สัจจะความจริงจากภายนอก ความสู่สัจจะความจริงจากภายใน ถ้าจิตใจมันดิ้นรน ดิ้นรนกระวนกระวาย มันจะมาอยู่ในที่สงบสงัดไม่ได้ มันดิ้นรนของมัน เห็นไหม จิตใจที่ดิ้นรน จิตใจก็ต้อง ต้องแสวงหาสิ่งที่จิตใจคิดว่าสิ่งนั้นเป็นที่พึ่งอาศัย แล้วมันก็ไม่เป็นที่พึ่งอาศัย

เวลาดูคนเราสิ คนเราทำมาหากิน เห็นไหม เวลาตกทุกข์ได้ยาก คนไร้บ้านๆ คนไร้บ้านไม่ใช่เขาไม่มีบ้านนะ ทุกคนเขามีที่พึ่งอาศัยทั้งนั้น แต่ถ้าเขาทำประสบความสำเร็จของเขา บ้านเขาก็หลังใหญ่หลังโต แต่ถ้าเขาทำสิ่งใดขึ้นมา เขามีความผิดพลาดขึ้นมา บ้านเขาโดนยึดไป เขาไร้บ้าน เขาไร้บ้านเขาไปอยู่ที่ไหนล่ะ เขาต้องนอนกลางดินกินกลางทราย นั่นชีวิตที่เร่ร่อน ใจ ชีวิตทางโลกที่เร่ร่อน

แต่เวลาเราเห็นภัยในวัฏสงสาร เรามาบวชเป็นพระเป็นเจ้ากัน เวลาเราอุทิศแล้วไปไหนล่ะ เราก็ไปนอนกลางดินกินกลางทราย เวลาเข้าป่าเข้าเขาไปมันจะมีที่ไหน เราก็มีแค่ผ้าผืนหนึ่ง

ปุณฺณทนํนั้นเอง แล้วทำไมเราบอกว่าเราไม่ใช่คนไร้บ้านล่ะ ทำไมพระเจ้าไม่ใช่คนไร้บ้าน ทำไมพระเจ้าเป็นภิกษุ เป็นผู้ที่เขื่อนักบวชล่ะ?

เป็นนักบวชเพราะวัฒนธรรม วัฒนธรรมประเพณีใช้ใหม่ เพราะวัฒนธรรมของชาวพุทธ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางไว้ตั้งแต่พระบวชมา ถ้าพระบวชมา นิสสัย ๔ อภรณียกิจ ๔ เธอจงใช้ชีวิตอย่างไร เธอจงอยู่อย่างไร ใช้ชีวิตอยู่อย่างนั้นได้หรือ นี่เป็นพระเพราะความสมัครใจว่า เรามาบวชเป็นพระ สงฆ์ยกเข้าหมู่แล้วเป็นพระตามความเป็นจริง เราจะใช้ชีวิตของเราแบบนี้ ใช้ชีวิตของเราเพื่อค้นหาความจริงของเรา

การเวียนว่ายตายเกิดนะ ถ้าจิตใจเราไม่สนใจ ไม่สนใจไม่ระลึกถึงการเวียนว่ายตายเกิด คนเขาไม่เชื่อ ถ้าคนเขาไม่เชื่อ เขาก็อยู่ของเขาไปด้วยความยอมจำนน ยอมจำนนคือเขา ประกอบสัมมาอาชีวะของเขา แล้วใช้ชีวิตของเขาไป แล้วเขาก็ต้องตายแน่นอน นี้อยอมจำนน จำนนตรงนี้ไง ยอมจำนนที่ว่าในวิภวสงสารมีการเกิด การแก่ การเจ็บ การตาย ถ้าเกิดขึ้นมาแล้วมันต้องมีตายทั้งนั้นนะ แล้วตายแล้วก็ต้องเกิดอีก ไม่ใช่ตายแล้วมันจะจบสิ้นที่ไหนล่ะ

เวลาคนเกิดมาต้องตายทั้งหมด แล้วตายแล้วก็ได้จบไป แล้วไม่ต้องมาเกิดอีก แล้วมันเป็นไปได้ไหม ถ้ามันเป็นไปได้มันก็จบสิ นี่มันเป็นไปไม่ได้ เพราะของมันเป็นอย่างนั้น ของมันมีอยู่ นรก สวรรค์ วิภวสงสาร มันมีของมันอย่างนั้น องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาตรัสรู้ธรรมต่างหากถึงได้เอาธรรมะนี้มาเผยแผ่ให้เราได้ศึกษา เราศึกษา ศึกษาว่าสิ่งที่ของมันมีจริงอยู่ไฉน

ดูสิ เราจะเดินทาง เห็นใหม่ เราจะเดินทางไปกัน เรารู้จักทางใหม่ ถ้าเราไม่รู้จักทางไป เราก็หลง หลงทางไปทั้งนั้น ถ้าเรารู้จักทาง เห็นใหม่ เรารู้จักทางทางที่เราจะเดินไปอยู่ ถ้าเราพยายามเดินทางไปในชีวิตของเรา แต่มันจะประสบความสำเร็จจริงในหัวใจอย่างที่เราปรารถนาหรือไม่ แต่ถ้าเราทำในปัจจุบันนี้ให้มันถูกต้องดีงาม มันต้องปัจจุบันนี้ดี พຽນนี้มันก็ดีต่อไปมันก็ดี วันคืนมันล่วงไปๆ มันก็ดี

แต่ถ้าเราเห็นภัยในวิภวสงสาร เห็นใหม่ เราจะมาบวชมาเรียน แล้วเราจะมาประพฤติปฏิบัติ นี้วัฒนธรรม สิ่งที่มีวัฒนธรรมประเพณีเราศึกษามา ศึกษาเข้ามาเข้าใจแล้วคนมีวัฒนธรรม ไม่ใช่คนไร้วัฒนธรรม คนไร้ราก คนไม่มีสิ่งใดยึดเหนี่ยวเลย สิ่งนั้นเราจะยึดเหนี่ยวสิ่งใด

แต่ถ้าเรามีวัฒนธรรม วัฒนธรรมของชาวพุทธ เวลาคนเราทำที่หน้าที่การงาน เวลาเกษียณแล้วเขาเข้าวัดเข้าวา เข้าวัดเพื่อความสงบใจ สุขุมันหาได้ที่นี้ สุขุมันหาได้ที่นี้ หัวใจของเรา ไม่ต้องไปหาที่อื่น สิ่งอื่นมันเป็นเครื่องบรรเทาทุกข์ มันเป็นเครื่องบรรเทาทั้งนั้น ความเป็นอยู่ ดูปัจจัยเครื่องอาศัยๆ มันต้องอาศัยเครื่องอาศัย มันไม่ใช่ความจริง อาหารก็ต้องเลี้ยงชีพ หาไว้เลี้ยงชีพเท่านั้น แต่เลี้ยงชีพแล้วจิตใจมันก็ไว้ใจไม่ได้ จิตใจไว้ใจไม่ได้เพราะอะไร

เพราะเดี๋ยวมันก็ทุกข์มันก็ร้อนของมัน ถ้ามันจะทุกข์มันจะร้อน ถ้าเราเป็นชาวพุทธ เรามี พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ มีรัตนตรัย มีแก้วสารพัดนึก คนที่เขาเคารพบูชาของเขา เคารพ บูชาว่าเป็นที่พึ่งๆ แต่ถ้าเราเคารพบูชา เราพยายามจะประพฤติปฏิบัติ เราจะประพฤติปฏิบัติ ขึ้นมาให้มันรู้จริงของเรา **ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นตถาคต** ถ้าผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นตถาคต เราก็ตั้งสติตั้งปัญญาของเรา ไปที่สงบสงัด ไปที่วิเวก ถ้าไปที่วิเวก การนั่งสมาธิ การค้นหาหัวใจ ของเรามันก็จะสะดวงขึ้น

แต่ถ้าเราบอกว่าเรามีความจำเป็น เราไปอยู่ไหนไม่ได้ เขาก็ต้องหาสถานที่ของเขา เดิน จงกรม นั่งสมาธิภาวนา เพื่อพักหัวใจของเรา ความสุขมันหาได้ที่นี้ ไม่ต้องไปหาจากข้างนอก สิ่งข้างนอกเพราะเราเกิดมาเป็นมนุษย์ เราอยู่กับสังขม เราก็ต้องปฏิสังขารกันไปตามสังขม นั้น แต่มีเวลาว่าง เราจะค้นหาหัวใจของเรา ถ้าเราจะค้นหาหัวใจของเรา ถ้าทำให้ถูกต้องๆ องค์ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่าทำความสงบ ๔๐ วิธีการ เราก็พยายามจะทำความสงบ ของใจเราเข้ามา เราจะค้นหาใจของเราเข้ามา

ถ้าเราค้นหาหัวใจของเรา เราต้องมีสติ ถ้าเรามีสติมีปัญญาขึ้นมา เวลาเราปฏิบัติขึ้นมา มันมหัศจรรย์นะ มันมหัศจรรย์ในจิตใจของเราเอง สิ่งที่มีคุณค่าที่สุดมีอยู่กับเรา เราหาไม่ได้ เรา หาไม่เป็น แล้วจิตใจมันก็อ่อนแอ มันหวังเชื่อคนอื่น หวังพึ่งคนอื่นไปหมดละ เวลาหวังพึ่งคนอื่น ไปหมดนะ **ถ้าเราเกิดมาแล้วพบครูบาอาจารย์ที่ดี ท่านก็จะชักนำเราไปสู่สิ่งที่ถูกต้องดี งาม**

แต่ถ้าครูบาอาจารย์ที่อ่อนด้อย มันจะมีอะไรละ มันก็มีประเพณีวัฒนธรรม เห็นไหม การทำบุญๆ ไซ้! มันก็เป็นบุญกุศลนั่นแหละ ถ้าเป็นบุญกุศลมันก็เป็นอาการของใจ อาการของ ใจคือว่ามีความพอใจอยู่อย่างนั้น เขาแสวงหากันอยู่อย่างนั้น แล้วสิ่งที่ความสงบสงัดละ?

ถ้ามันจะเป็นจริง เรามาอยู่วัด เราต้องการความสงบความสงัด นี่รักษาได้ยาก เพราะว่า มนุษย์เป็นสัตว์สังขม พอมีการสังขมมีการเคลื่อนไหว มันมีสิ่งมีเสียงขึ้นมา มันเป็นไป แล้ว รักษาความสงบๆ มันจะสงบจากข้างนอก ถ้าสงบจากข้างนอก จิตใจมันสงบไหมละ? ถ้าจิตใจ มันสงบข้างนอกมันก็รักษาได้ง่าย เพราะมันสงบระงับแล้ว ทำสิ่งใดมันทำด้วยสติ ไม่ทำ กระทบกระเทือนคนอื่น แต่ถ้าจิตใจของมันไม่สงบ มันเสียงดัง อะไรต่างๆ มันกระทบกระเทือน ไปหมดละ

เราหาสิ่งนี้ ถ้าหาสิ่งนี้ เป็นไปได้ เราจะหาความสงบจากภายใน เพราะเป็นสำนักปฏิบัติ ถ้าเป็นสำนักปฏิบัติ เขาปฏิบัติเพื่ออะไรละ ปฏิบัติเพื่อเอาความจริงใจ เอาแก่นของศาสนาไป เอาความจริงที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า **อตฺตา หิ อตฺตโน นาโถ** ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน ถ้าตนทำได้ไง ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน เราจะค้นหาสมบัติของเรา

เรามีครูบาอาจารย์เป็นที่พึ่ง ครูบาอาจารย์ท่านปฏิบัติแล้วจิตมันเป็นแบบนี้
จากใจดวงหนึ่งสู่ใจดวงหนึ่ง ถ้าใจดวงนั้นไม่เคยประพฤติปฏิบัติ ไม่เคยรู้เห็นจริงตามความ
 เป็นจริงของใจดวงนั้น แล้วลูกศิษย์ที่ปฏิบัติไปมันต้องมีอุปสรรคแน่นอน สิ่งที่มีอุปสรรคนะ ทีนี้
 คำว่า “อุปสรรค” เริ่มต้นคนที่ปฏิบัติใหม่มันเป็นอุปสรรคไปหมด หัวปากคอกๆ จับสิ่งใด
 จับผิดจับถูกไปทั้งหมดล่ะ

ฉะนั้น ถ้าจับผิดจับถูกไปหมด เราจะบอกว่าต้องทำอย่างนั้นๆ จะให้มันถูกเลย มันก็เลย
 กลายเป็นไปแข่งงวดกับเด็กเกินไป ถ้ากลายเป็นไปแข่งงวดกับเด็กเกินไป เด็กมันก็อยาก
 สะดวกสบายเหมือนกัน เด็กไม่ต้องการให้ใครควบคุมจนเกินไป ถ้าควบคุมจนเกินไป เด็ก
 นั้นมันก็ไม่ได้พัฒนา เด็กนั้นจะไม่มีปัญญา เด็กนั้นจะไม่เข้าใจ

ฉะนั้น สิ่งที่ครูบาอาจารย์ท่านปล่อยๆ เพราะต้องการให้เด็กนั้นได้พัฒนาตัวเอง
 ต้องการให้เด็กนั้นพึ่งตัวเองได้ ถ้ามันพึ่งตัวเองได้ ถ้ามันกำหนดพุทธโธ มันใช้ปัญญาอบรมสมาธิ
 ถ้ามันพึ่งตัวมันเองได้ มันก็จะเข้าสู่สมาธินั้นไป แต่ถ้ามันยังพึ่งตัวเองไม่ได้ เราก็ต้องล้มลุก
 คลุกคลาน ครูบาอาจารย์ก็ต้องดูแลไปอย่างนั้น ไม่ใช่ว่าถ้าอยู่กับครูบาอาจารย์แล้วครูบา
 อาจารย์จะพยายามทำให้ได้ดีๆ มันเป็นที่พึ่ง มันเป็นที่พึ่ง

แต่เวลาเราทำ เราทำในใจของเรา เราตั้งสติของเรา เรากำหนดพุทธโธของเรา เราใช้
 ปัญญาอบรมสมาธิของเราค้นคว้ามา ถ้าจิตมันมีการกระทำ ถ้ามันสงบขึ้นมามันก็จะมีความ
 จริง

ถ้าจิตมันไม่มีการกระทำ แล้วมันส่งออกไปทำอยู่ข้างนอก เวลาความคิดที่มันเอามาเผา
 ลนเราก็คือความคิดเราทั้งนั้น สิ่งที่เกิดขึ้นมาจากใจของเรา มันเป็นความคิดเราทั้งนั้น เวลาทำบุญ
 กุศล เวลาเราจะทำอะไรมันเกิดจากอะไร เกิดจากเจตนา เกิดจากศรัทธา เกิดจากความเชื่อ มัน
 ก็เกิดจากความคิดเหมือนกัน แต่ทำอย่างนั้นแล้วมันเป็นวิฆเนศวรกรรม มันก็อาศัยอยู่กันไว้ เห็น
 ไหม

แต่เวลาเราจะเอาความสงบจริงๆ ขึ้นมา มันต้องวางสิ่งนั้นเข้ามา เวลาที่กำหนดพุทธโธ ใช้
 ปัญญาอบรมสมาธิขึ้นมา จิตให้วางถึงความคิดนั้น จิต อากาธของจิต เราปล่อยอากาธของจิต
 เข้ามา มันถึงจะเป็นความจริงของมันเข้ามานะ ถ้าเราไม่ปล่อยอากาธของจิต จิตมันจะเป็น
 อิศระได้อย่างไร ถ้ามันจะปล่อยอากาธของจิต แล้วจะเอาอะไรไปปล่อยมันล่ะ จะเอาอย่างอื่น
 ไปปล่อยก็ไม่ได้ มันก็ต้องเอาความคิด เอาตัวจิต ต้องปล่อยตัวมันเอง ตัวจิตจะต้องฝึกหัดตัว
 จิตขึ้นมาเอง ถ้าตัวจิตจะฝึกหัดตัวจิตขึ้นมาเอง เราจะต้องมีความมุมานะ มีความมานะบากบั่น

คนทำงานนะ เวลางานที่มันหยาบ เขาก็ต้องทำงานด้วยกำลังของเขา เวลางานมัน
 ละเอียดเข้ามา มันใกล้จะเสร็จ เห็นไหม การก่อสร้าง เวลาโครงสร้างทำอย่างไรใช้แรงงาน แต่

เวลาเขาตบแต่งภายใน เขาก็ต้องใช้ความละเอียดของเขาแล้ว คนที่ฝีมือไม่ถึงทำแล้วมันจะทำได้

นี่ก็เหมือนกัน ใจของเราเริ่มต้น เวลาเราจะมีสติมีปัญญาจะทำความสงบของเราเข้ามา ถ้ามันดินรนของมันตามจริตนิสัยของมัน เราต้องเข้มแข็ง คำว่า “เข้มแข็ง” คือตั้งสัจจะ คือมีสัจจะกับตัวเอง มีสัจจะมีความมุ่งมั่นกับตัวเอง เพราะสิ่งที่มันทำไม่ได้เพราะมันขาดสัจจะ ความมุ่งมั่น แล้วถ้าขาดสัจจะความมุ่งมั่นแล้วทำไป มันเหมือนทำด้วยความโลเล

โลกมันมัวเมา ความมัวเมาของโลก เห็นไหม ศิล ศิลคือความปกติของใจ แล้วใจมันปกติไหม ใจมันไม่ปกติ ใจมันไม่มีศีล ถ้าใจมันไม่มีศีลมันก็มัวเมาในอารมณ์ไง มันมัวเมาในอารมณ์ มัวเมาในความคิดของตัวเอง ตัวเองคิดของตัวเองก็คิดว่าสิ่งนี้เป็นธรรมดา แล้วมันพอใจในตัวอาการนั้น มันไม่เข้ามา เราถึงต้องตั้งสติ

เราตั้งสติ ถ้าเราจะกำหนดพุทโธก็ให้กำหนดพุทโธ “พุทโธ” หายใจเข้านึกพุท หายใจออกโธ ถ้าเราจะพุทโธ คำบริกรรมพุทโธๆ เราก็พุทโธของเราไป ถ้ามันดีขึ้น เห็นไหม ถ้ามันดีขึ้นมันพัฒนาขึ้น มันก็อยู่ที่วาสนา วาสนาคือคนเขื่อนมันมาก คนที่มีบุญกุศลมากทำสิ่งใดมันจะสงบเข้ามาได้บ้าง มันสงบเข้ามาได้บ้างนะ ทำจนกว่ามันจะชำนาญ ถ้ามันชำนาญนะ ชำนาญในวิธี ชำนาญในการเข้าการออก ชำนาญในการเข้าการออกก็อาการของใจ อารมณ์ความรู้สึก มีการเข้าการออกหรือ อารมณ์ของเรามันก็เกิดกับเรา มันจะไปเข้าไปออกที่ไหนละ

การเข้าการออกก็การเข้าการออกด้วยคำบริกรรมไป การเข้าการออกด้วยปัญญาอบรมสมาธิไป คุณ อารมณ์มันเกิดขึ้นแล้วอารมณ์มันดับไป เวลาถ้ามันละเอียดเข้ามาๆ การเข้าคือรักษาอารมณ์ที่มันละเอียดเข้ามา ละเอียดเข้าไปๆ ละเอียดเข้าไปจนมันสงบ จนมันตั้งมั่น พอมันตั้งมั่น พอมันคลายตัวออกมาเนี่ยมันออก เวลามันคลายตัวออกมา คลายตัวออกมาคือมันออกมาความคิด ความคิดจะชัดเจนขึ้น

การเข้าและการออก ถ้าเรามีสติ เรารักษา เราชำนาญในการเข้าและการออก ถ้าชำนาญในการเข้าและการออก รักษาใจตัวเองให้เป็น รักษาใจตัวเองให้เป็นแล้วโดยถ้ามันจะเสื่อมหรือไม่เสื่อมมันเป็นธรรมดา อย่างเช่น ร่างกายเราทำงานแล้วเราก็มีความเหน็ดเหนื่อยเป็นธรรมดา เราพักผ่อนมันก็หายเหนื่อย

เวลาจิตเวลามันพุ่งชาน มันพุ่งชานมันก็คิดมากของมันไป ถ้ามีสติปัญญาคอยระงับมัน เห็นไหม ระงับมันด้วยเหตุ มันมีเหตุมีปัจจัยแต่ละลมจิตของเรา ให้เหตุผลกับจิตของเรา ถ้ามีเหตุมีผลกับจิตของเรา มันก็ปล่อยวางเข้ามา ถ้ามันปล่อยวางเข้ามามันก็จะสงบระงับ เห็นไหม นี่การกระทำของเราเนี่ย นี่คือการภาวนา

สิ่งที่ภาวนานี้ใครเป็นคนทำ เรามีศรัทธามีความเชื่อใช่ไหม เรามีเจตนาที่จะทำ เราถึงทำ แต่ถ้าคนไม่มีเจตนา ไม่มี ความเชื่อ มีการบังคับกันให้นั่งภาวนา มันก็นั่งแต่ร่างกายใจ จิตใจมัน ก็คิดของมันร้อยแปดไป เพราะเวลาเรานั่งภาวนา เรานั่งภาวนาทำไม เรานั่งภาวนาเพื่อเอาใจ ของเราๆ เพราะเราเชื่อใจ

พระพุทธศาสนาสอนเรื่องกายกับใจ จิตใจมันอยู่ในร่างกายนี้ เพราะเราเกิดมา ปฏิสนธิ จิตมันเกิด เกิดในร่างกายนี้ แล้วเวลามันสุข มันทุกข์ มันทุกข์ที่ใจ ร่างกายมันก็เป็นธาตุเท่านั้น แหละ ทางโลกเขาบอกว่า “ใจเป็นนาย กายเป็นบ่าว” ร่างกายมันเป็นบ่าว เป็นบ่าวให้จิตใจนี้ได้ อาศัย ถ้าเราประพฤติปฏิบัติ ถ้าคนที่หยาบๆ “ใจเป็นบ่าว กายเป็นนาย” เพราะมันปรนเปรอดูแล แต่ร่างกาย ถนอมดูแลแต่ร่างกายเพราะว่าต้องการอย่างนั้นๆ ใจ มันก็เลยกลายเป็นว่า “ใจเป็น บ่าว กายเป็นนาย” ปรนเปรอมัน ดูแลมันใจ แต่ถ้าเรามีสติปัญญา เราทำได้ เราจะค้นคว้าใจ ของเราได้ ถ้าค้นคว้าใจของเราได้ นี่คือการปฏิบัติ นี่เป็นรูปธรรมนะ

แต่ทางโลก ทางโลก เห็นใหม่ เราเกิดมาเราต้องมีปัจจัยเครื่องอาศัย เราต้องมีพาหนะใน การเดินทาง ใครที่ใช้รถๆ เราไปซื้อรถมาใช้ เราซื้อรถมาใช้นะ ใช้ เราก็ใช้ของเราไปจนกว่าถ้าใช้ ดีมันก็ดี บำรุงรักษาที่ดี แต่เวลาเราไปซื้อมา เราไม่รู้หรือกว่ารถที่ซื้อมาต่อไปอนาคตมันจะมี ปัญหา มีอุปสรรคอย่างไร ฉะนั้น เวลาบริษัทที่เขาทำรถมาขาย เวลาถึงที่สุดถ้าวรถของเขามี อุปกรณ์ของเขาบกพร่อง เขาต้องเรียกรถคืนนะ

เขาเรียกรถคืนเพราะอะไร เพราะเขามีกฎหมายบังคับว่าถ้าผู้ผลิตสินค้าผลิตมาแล้วมี ความบกพร่อง เขาต้องรับผิดชอบ เพราะคนใช้สินค้าของเขาประสบอุบัติเหตุถึงแก่ชีวิต เขา เรียกรถคืนๆ เขาเรียกรถคืน แล้วเรียกไปทำไม เขาเรียกไปซ่อมแซม เรียกไปเปลี่ยนอุปกรณ์ เปลี่ยนอุปกรณ์เสร็จแล้วเราไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย เขาเรียกรถคืน แล้วไปซ่อมให้ๆ แล้วก็คืนมาให้ เรา

ในหัวใจของเราก็เหมือนกัน เวลาเราประพฤติปฏิบัติไป เราปฏิบัติไป เราทำความสงบ ของใจ เรามีสติปัญญา กิเลสมันเรียกคั้นหมดเลย เวลาทำจิตขึ้นมาให้มันสงบขึ้นมาได้ จิตมัน จะสงบขึ้นมา เห็นใหม่ เวลามันเสื่อมไปละ เวลาคนเรามีศรัทธาความเชื่อ ศรัทธาความเชื่อมัน อยู่กับเราตลอดไปไหม ถ้ามีศรัทธาความเชื่อก็มันคงของเรา เวลากิเลสมันยุมันแห่ขึ้นมาเนี่ย เสื่อมหมดละ มันเสื่อมศรัทธาไปไง นี่กิเลสมันเรียกคั้น

แล้วชีวิตของเราละ ชีวิตของเราใครมันจะเรียกคั้น เราเรียกวันเวลาของเราคืนมาได้ไหม เราเรียกร่องสิทธิของเราคืนมา เวลาเรียกร่องเป็นสิทธิของเรา เราจะรักษาสิทธิของเรา สิทธิมันก็เป็นสิทธิ เพราะสิทธิความเป็นมนุษย์ มนุษย์เกิดมามีสิทธิเสรีภาพความเป็นมนุษย์ ชาติใดก็ แล้วแต่ เขาจะมีกฎหมายคุ้มครองหรือไม่ก็มีกฎหมายคุ้มครอง แต่โดยสากลที่เขาเคารพกัน เขา

เคารพ เคารพว่าสิทธิของความเป็นมนุษย์ ที่นี้สิทธิของความเป็นมนุษย์ มันก็เป็นเรื่องแง่ของกฎหมายใช่ไหม

แต่ถ้าความเป็นจริงล่ะ ทุกคนมีสิทธิเสมอภาค เกิดมาเป็นชาวพุทธทุกคนมีสิทธิเสมอภาค แล้วเวลาสิทธิเสมอภาคเขาก็พอใจในชีวิตของเขาแค่นั้น ทั้งๆ ที่ว่าเป็นชาวพุทธ เพราะศาสนาพุทธนี้เป็นศาสนาแห่งสันติภาพ ให้สิทธิทุกคน ให้ความเสมอภาคทุกคน ไม่มีการบังคับว่าจะต้องทำอะไร เว้นไว้แต่เขามีการศึกษา มีการค้นคว้า จนเขามีความเชื่อของเขา ถ้าเขาอยากปรารถนาประโยชน์ของเขา

เวลาสำหรับอาหาร เขายกเอามาไว้ต่อหน้า อยู่ที่บุคคลนั้นจะทานอาหารนั้นหรือไม่ทานอาหารนั้น ถ้าไม่ทานอาหารนั้น สำหรับอาหารนั้นมันก็จะเน่าเสียของมันไป ถ้าใครทานอาหารนั้น บุคคลคนนั้นก็ได้อิ่มหน้าสำราญจากอาหารนั้น

ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า อริยสังข์จะความจริงมันมีอยู่ แล้วองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเผยแผ่ธรรมๆ มาด้วยสังข์จะความจริง นี่คืออริยสังข์ คือสังข์จะความจริง แล้วถ้ามันเป็นอาหาร อาหารของใจๆ แล้วถ้าใจใครประพฤติปฏิบัติได้อาหารนั้นก็ได้อิ่มอาหารสำหรับนั้นๆ แล้วถ้าใครปฏิเสธ ใครถือความสำคัญของตน คิดว่าตัวตนของตัวมีอำนาจวาสนามากกว่านั้น เขาจะไม่กินอาหารนั้น เขาก็จะไม่ได้รับสังข์จะความจริงตามธรรมที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้เผยแผ่ไว้

นี่ก็เหมือนกัน เราเป็นชาวพุทธไง เราว่าเป็นสิทธิเสรีภาพของเราไง มันเป็นสิทธิของความเป็นมนุษย์ เราจะทำอะไร ใช้ชีวิตของเราอย่างไรก็ได้ ไซ้! เพราะว่ามันเป็นความเชื่อ มันเป็นปัญญาของเราไง

แต่เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าท่านเป็นพระโพธิสัตว์ ท่านได้สร้างบุญกุศลของท่านมามหาศาล เวลาท่านสร้างบุญกุศลมามหาศาล สร้างกุศล ดุสิต เป็นกษัตริย์ เป็นจักรพรรดิ เป็นมาทุกๆ อย่าง แล้วเป็นอย่างไรต่อ แล้วนี่ก็เหมือนกัน เราก็เป็นมนุษย์ เราก็เป็นมนุษย์เหมือนกัน ดุสิต หันไปหันมา เราก็มีมนุษย์นั่งอยู่ข้างๆ เต็มไปหมด เราก็เกิดมาเป็นมนุษย์ เราก็มีสิทธิเสรีภาพของเราเหมือนกัน แล้วมีสิทธิเสรีภาพของเรา แล้วชีวิตเป็นอย่างไรล่ะ?

แต่เพราะเรามีวาสนาจริงๆ ไง เราถึงได้คิดอย่างนี้ โลกทั้งโลกมันก็พันล้านล่ะ คนที่สนใจเรื่องนี้มีมากเท่าไร เว้นไว้แต่ในปัจจุบันนี้ เพราะในปัจจุบันนี้โลกมันร่ำร้อน โลกมันร่ำร้อน เพราะเทคโนโลยีมันเจริญ เทคโนโลยีเจริญมาก ทุกอย่างเจริญมาก พอเจริญมากมันเจริญแต่โลก มันเจริญแต่วัตถุ แต่หัวใจมันร่ำร้อน หัวใจมันมีแต่ความทุกข์ความยาก แล้วมันจะมีสิ่งใดล่ะที่มันจะดับร้อนไ้ ก็หันมองเข้ามาการทำสมาธิ การทำสมาธิในทุกลัทธิทุกศาสนา

แต่ในธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราเป็นชาวพุทธ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนมา ๒,๐๐๐ กว่าปี ในเมืองไทยเรามันมีมาตั้งแต่สร้างชาติ เพราะชาติไทยนับถือศาสนาพุทธมาตั้งแต่เริ่มสร้างชาติ เรามีของเราอยู่ๆ แล้วเวลาเราเฝ้าร้อน เรามีที่ไหนเฝ้าร้อน เรามีอยู่ๆ แต่เวลาเราจะพัฒนาๆ เราจะพัฒนาให้มันเจริญขึ้นไปๆ เจริญเทียบทันเขา ความเจริญอันนั้น การศึกษาทางโลก ทางวิชาการทางโลกนั้นมันก็เป็นคุณภาพชีวิต สิ่งที่มีมันเป็นคุณภาพชีวิตมันก็ต้องมีปัจจัยเครื่องอาศัยพอสมควรแก่ชีวิตนั้น ถ้าเรามีสติปัญญา มันก็ว่ามันเป็นประโยชน์

แต่เนี่ยเอาสิ่งนี้ เอาสิ่งนี้ขึ้นมาๆ เวลาทำไปมันจะได้มาด้วยความสุจริต ด้วยความทสุจริต มันก็ออกไปทางนั้นนะ โลกมันก็ร้อน ปัจจุบันนี้เขาถึงหันเข้ามาเพื่อหาความร่วมมือเป็นสุขใจ แล้วถ้าความร่วมมือเป็นสุขนะ มันเป็นมิจฉาหรือเป็นสัมมา ถ้าเป็นมิจฉา มันเข้ามา มันก็แค่จะบงบระงับบรรเทาทุกข์

ถ้าเป็นสัมมาละ ถ้าเป็นสัมมา เราทำของเรา เราทำของเรา เพราะเราเป็นชาวพุทธ ตั้งแต่ปู่ย่าตายายของเราก็มีพระพุทธศาสนามาแล้ว ในปัจจุบันนี้ก็มีพระพุทธศาสนา แต่พระพุทธศาสนา พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เราก็ว่าพระพุทธก็รูปเคารพแทนองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระธรรมก็ไตรปิฎก พระสงฆ์ก็อยู่วัด

แต่ถ้าเรามีความเชื่อ เรามีการประพฤติปฏิบัติ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ก็อยู่ในหัวใจของเราใจ ใจของเราเป็นพุทธะ ธรรมะ สังฆะ ถ้าเป็นพุทธะ เห็นไหม ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน ธรรมะ ธรรมะก็การใช้ปัญญาอยู่นี่ไง ถ้าสังฆะ สังฆะก็อริยสงฆ์ไง มันเป็นความจริงขึ้นมาในใจใจ ถ้าเป็นความจริงขึ้นในใจ เห็นไหม สิ่งนี้เราทำขึ้นมาได้จริง มันไม่มีใครมาเรียกคินได้ไง

แต่ระหว่างที่ประพฤติปฏิบัติ กิเลสมันเรียกคิน กิเลสมันเรียกคินขึ้นมามันหายหมด มันเสื่อมไป คนเสื่อมศรัทธาไป คนไม่มีความตั้งใจไป กิเลสมันเรียกคินหมดเลย กิเลสมันเรียกคิน เรียกคินไปแล้วมันอยู่ภายใต้อิทธิพลของมัน แล้วมันอยู่ภายใต้อิทธิพลของมัน ได้อิทธิพลของกิเลส กิเลสเรียกคินมาไว้ได้อำนาจของมัน แล้วมันก็ปิดหูปิดตา แล้วก็เวียนว่ายตายเกิดไปอย่างนั้น

พอทำก็ทำเป็นวัฒนธรรมประเพณี เห็นไหม วัดไหนที่เขาทำของเขา อันนั้นเป็นเรื่องของเขา เขาจะวัดไหนเขามีแต่เรื่องวุ่นวายภายในวัด เราก็ว่าสิ่งนั้นไปตื่นตื่นกับเขา เขามีมหรสพ เขามีสิ่งต่างๆ ชอบไปกับเขา นั่นเป็นประเพณีวัฒนธรรมของชาวพุทธ นี่ประเพณีวัฒนธรรมเวลาวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

แต่ถ้าเป็นของเรา วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา มันก็ต้องมีความสำคัญจริงๆ มัน

สำคัญจริงๆ ตั้งแต่ระดับของท่าน ท่านเราทำได้ทำของเราแล้ว เราก็ต้องมีศีล มีความปกติของใจ แล้วเราจะภาวนา ภาวนาบูชา ภาวนาบูชาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสั่งพระอานนท์ไว้เลย บอกบริษัท ๔ เห็นไหม “จงปฏิบัติบูชาเราเถิด ปฏิบัติบูชาเราเถิด” แล้วปฏิบัติบูชา เราบูชาใครล่ะ?

ถ้าจิตมันสงบ เห็นไหม เขาไปอินเดียกัน ไปสังเวชนียสถานทั้ง ๔ เพื่อไประลึกถึงองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เรานั่งพุทโธอยู่นี่ ถ้าใจมันสงบนะ เราเห็นพุทโธ พุทโธๆๆ จนมันพุทโธไม่ได้ มันมหัศจรรย์ เราจะเฝ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าองค์ที่มีชีวิต เราจะเฝ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่สื่อสารด้วยสังขารในหัวใจของเราได้ เวลาถ้าเราใช้ปัญญาหมุนไป ธรรมจักรมันเกิด ถ้าธรรมจักรมันเกิด เราจะทำความจริงของเรา เราไม่ให้กิเลสมันแย่งชิงไป

ถ้าทางโลกเขา เขาเรียกคืนไป เขาเรียกคืนไปเพราะความบกพร่องของเขา แต่ของเรา มันมีกิเลสอยู่ในหัวใจ ถ้ากิเลสในหัวใจ กิเลสมันถือสิทธิ์ เห็นไหม เราก็ถือสิทธิ์ของเราว่าสิทธิ์ความเป็นมนุษย์ฯ แล้วกิเลสมันก็ถือครองอีกชั้นหนึ่ง สิทธิความเป็นมนุษย์ไปยอมจำนนกับพญามาร ไปยอมจำนนกับค้นหาความทะยานอยาก แล้วเวลาเรียกร้องสิทธิ์ เราบอกเราก็มีสิทธิ์ พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งสันติภาพ ถ้าเราปฏิบัติไป ถ้าจิตใจเรามั่นคงขึ้นมาเป็นภราดรภาพ มันมีจริงของมันไง แต่ถ้ามันยังไม่เป็นจริง เราว่าเรามีสิทธิ์ สิทธิความเป็นมนุษย์

แล้วถ้ามนุษย์ มนุษย์ที่เป็นสัตว์ประเสริฐ ถ้าสัตว์ประเสริฐ ถ้ามีสติปัญญาขึ้นมา มันทำศีล สมาธิ ปัญญาขึ้นมาตามความเป็นจริง นี้คุณภาพของมนุษย์

แล้วถ้าเวลากิเลสมันเรียกคืน นั่นคุณภาพของมาร แล้วมารมันก็อยู่ในใจ ใจอย่างน้อย มันก็ก่อกรวนให้รำคาญ อย่างมากมันเปื้อนหนาย อย่างมากจิตใจมันท้อแท้ ถ้าจิตใจมันท้อแท้ เพราะเวลาเราต่อสู้กับกิเลส เราต่อสู้กับมัน เราต่อสู้ด้วยสิ่งใดละ เราต่อสู้ด้วยความเพียร ความวิริยะ ความอุตสาหะนะ เติบงกรรม นั่งสมาธิภาวนามันเป็นอย่างใด กิเลสตัวเป็นๆ มันอยู่ไหน เติบงกรรม นั่งสมาธิไม่เห็นตัวมัน ไม่เห็นกิเลส แล้วเติบโตกรรม นั่งสมาธิภาวนาทำไมมันไม่สงบ ทำไมมันสงบ แล้วเราทำไมไม่มีสติปัญญาก้าวเดินต่อไป มันเป็นงานที่ละเอียดไฉน

งานของโลก ดุสิต การบริหารจัดการนะ เวลาเขาตั้งบริษัท เขาต้องมีที่ปรึกษา เขาต้องซื้อข้อมูลเพราะอะไร เพราะความมั่นคงของบริษัทของเขา

แต่กิเลสในใจเราละ กิเลสในหัวใจของเรา เวลาสิ่งที่เป็นนามธรรม สิ่งที่มีมันละเอียด ลึกซึ้ง สติ ศีล สมาธิ ปัญญาเนี่ยะ มรรค ๘ เวลาสติ แล้วสติมันประกอบด้วยอะไรละ แล้วสตินี้ ทำอย่างไรต่อไปละ มันควรใช้อย่างใด เวลามันเสื่อมไป เวลามันเสื่อมนะ เรามีขันติ มีความอดทน ไม่หวั่นไหวไปกับอารมณ์รุนแรง อารมณ์ที่มันแปรสภาพอย่างนั้น มีขันติธรรม พอมีขันติ

ธรรมอดทน อดทนแล้วพยายามตั้งสติ แล้วพยายามใช้คำบริกรรม พยายามหาทางออกของเรา ถ้าหาทางออกของเรา เห็นไหม

มันเป็นสิ่งที่ละเอียด เวลาเราปฏิบัติ เวลาเราเดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนา กิริยาก้าวเดิน ไป กิริยาการนั่ง ดูสิ เวลาผู้ที่โดนบังคับทำๆ ถ้าจับเขานั่ง เขาก็นั่งแบบตุ๊กตา แล้วนั่งแบบตุ๊กตา เขานั่งสมาธิ เขาไม่ได้นั่งแบบตุ๊กตา เขานั่งสมาธิเพื่อความสงบระงับ ดูสิ สถานที่วิเวก กายวิเวก แล้วจิตวิเวกใหม่ ถ้าจิตมันวิเวกด้วยสติด้วยปัญญา มันก็เป็นอิสระ ถ้าจิตมันไม่วิเวก มันส่งออก ส่งออกก็คือความคิดใจ ก็นั่งอยู่นี่ เดินจงกรมก็คิดไปเรื่อยแปด นั่งสมาธิก็คิดไปเรื่อยแปด แล้วความคิดนี้ทำไมเราแพ้มันตลอดล่ะ

ความคิดนี้ เห็นไหม ไปเฝ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็เพื่อระลึกถึงองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เรากำหนดพุทโธ ใช้ปัญญาอบรมสมาธิ เราจะไปเฝ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเรา แต่พอเราจะไปเฝ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเรา มันไป เจอมาร มันไปเจอกิเลส พอกิเลสมันพุ่งซ่าน กิเลสมันมีกำลังที่เหนือกว่า ฉะนั้น เราก็ต้องมีสติมีปัญญา คือมรรคขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเข้าไปต่อสู้อันตราย เราจะเรียกธรรมะเรา คื่นมา เราไม่ให้กิเลสมันเรียกธรรมะเราคื่นไป เราจะเรียกคื่นมา คื่นมาในหัวใจของเรา ตั้งสติ มันจะคื่นมาได้ด้วยความเพียร ความวิริยะ ความอุตสาหะ มันไม่มาจากไหนหรอก

ถ้าเราล้มลุกคลุกคลานแล้วเราอ่อนแอ เราขอมัจฉานกับมัน มันลากเราไป เราจะบอกว่า เวลาคนมาภาวนา เวลามันมีความเหนื่อยล้า ก็คิดว่าเราอยากจะใช้ชีวิต ชีวิตทางโลก พอไปใช้ชีวิตทางโลกมันก็มีความทุกข์ แล้วมันก็อยากจะมาประพฤติปฏิบัติอีก คือคนเรามันไม่มีทางไป มันไม่มีทางไปนะ แล้วมันจะไปไหนล่ะ ชีวิตนี้มันจะไปไหน เราจะใช้ชีวิตอย่างไร

แล้วชีวิตทางโลกเขาอาบเหงื่อต่างน้ำมาเพื่อเลี้ยงปากเลี้ยงท้อง คนเราเกิดมาต้องมีหน้าที่การงาน ถ้าคนเราไม่มีงานทำ เราจะเอาอะไรเลี้ยงปากเราล่ะ แล้วพอเลี้ยงปากขึ้นมา แล้วหัวใจมันก็เร่าร้อน มันก็มีแต่ความทุกข์ ก็หวังจะหาที่พึ่ง

พอหาที่พึ่ง เห็นไหม เรามาเป็นนักบวช เรามาอยู่วัด วัดเลี้ยงได้นะ วัดมีอาหารเพื่อดำรงชีวิตแน่นอน ถ้าวัดเลี้ยงได้มันเลี้ยงอะไรล่ะ มันก็เลี้ยงร่างกายให้ไหม แล้วหัวใจล่ะ หัวใจ มาปฏิบัติ ถ้ามันทุกข์มันร้อนมา มันมาชั่วคราว มันก็แช่มช้อยู่ชั่วคราว พอมันปฏิบัติ กิเลสมันครอบงำ มันเรียกคื่นศีล เรียกคื่นสมาธิ เรียกคื่นปัญญา มันเรียกคื่นหมดล่ะ แล้วมันเหลืออะไรไว้ล่ะ

จุดไฟๆ มันจุดไฟเผาอยู่อย่างนั้นนะ มันก็อยากจะออกไปอีก แล้วคิดดูสิ เรามาอยู่วัด เราก็เป็นนักบวช เรามาอยู่วัดเราก็เป็นนักปฏิบัติ ออกไปเราก็เป็นคนทางโลก เราเป็นฆราวาสที่มีชีวิตทางโลก แล้วดูจิตที่เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ มันเกิดเป็นเทวดา เป็นอินทร์ เป็นพรหม

เดี๋ยวมันก็เกิดเป็นมนุษย์ ถ้าคิดไม่ดีทำบาปอกุศลมันก็ตกนรกอเวจี แล้วชีวิตในปัจจุบันนี้ เดี่ยวก็ใช้ชีวิตแบบฆราวาส เดี่ยวก็จะเป็นนักปฏิบัติ มันเหมือนกันเลย มันเหมือนกับชีวิตเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ เปลี่ยนสถานภาพไปไ้

ฉะนั้น ถ้าเราจะเอาจริงเอาจังของเราละ เราเอาจริงเอาจังของเรา เราทำให้ได้เป็นความจริง เห็นใหม่ ถ้าความไม่จริงมันเป็น **สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตา** กุปปธรรม อกุปปธรรม ถ้าเป็นความจริงมันเป็นอกุปปธรรมไม่แปรสภาพ มันไม่แปรสภาพ มันเป็นความจริงนะ ไม่ให้ใครมาเรียกธรรมะของเราคืน ไม่ให้กิเลสมาครอบงำ ไม่ให้กิเลสมาเรียกคืน ใครมันจะมาเรียกสมบัติเราคืนไม่ได้

ถ้าสมบัติที่จะเป็นสมบัติจริงของเรา เห็นใหม่ สมบัติจริงของเราก็ศีล สมาธิ ปัญญา สิ่งที่เป็นนามธรรมๆ ที่เราจับต้องไม่ได้ เราเดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนา เพื่อจะรักษาใจของเรา มันรักษาไม่ได้เพราะเป็นนามธรรม มันอยู่ในร่างกายนี้ แต่พอเราตั้งสติของเราเป็นสติ แล้วปฏิบัติ ปฏิบัติจนเข้มแข็งขึ้นไป มันจะเป็นมหาสติ

ปัญญาที่ล้มลุกคลุกคลาน ปัญญาที่ไม่มีกับเรา ปัญญาที่ไม่เกิดขึ้นมากับเราเลย ถ้าจิตมันสงบแล้วฝึกหัดใช้ๆ เราเห็นคุณค่าของมัน เห็นคุณค่าตรงไหน เห็นคุณค่าเวลาความคิดที่มันรุนแรงขึ้นมา ถ้าเรามีสติยับยั้ง แล้วเราใช้ปัญญาเราสอบถาม เราใช้ปัญญาเข้าไปหาเหตุหาผล มันสงบระงับด้วยปัญญาไป

ความฟุ้งซ่าน ความไม่พอใจ ความกระทบกระทั่งอันอะไรต่างๆ ถ้าเรามีปัญญา มีสติ มีสมาธิ แล้วมีปัญญา ถ้ามีสมาธิมากขึ้นขนาดไหน ปัญญามันจะละเอียดรอบคอบ ถ้าสมาธิมันอ่อนแอ ปัญญามันก็เกิดได้เพราะมันเคยเกิด มันนึกเป็นสัญญา มันเอาสัญญามาเป็นตัวนำได้ แล้วมันพยายามใช้ปัญญา แต่กำลังมันน้อยเพราะสมาธิมันอ่อนแอ

แต่สมาธิมันเข้มแข็ง เวลามันเกิดปัญญา ปัญญาที่มีสมาธิรองรับ ปัญญาที่มีสมาธิคือฐานของใจ มีฐานของใจ มีกำลังใจรองรับ มันจะเกิดปัญญาที่แหลมคม ปัญญาที่คมกล้า มันพิจารณา มันตรวจสอบพิจารณาเข้าไป มันจะปล่อย มันจะเข้าใจ มันจะมีปัญญาไป เราใช้ปัญญาอย่างนี้พิจารณาเข้าไป สิ่งที่ว่าละเอียดๆ ที่ว่าเราหาไม่ได้ เราจับต้องไม่ได้ เวลาปัญญามันพิจารณาของมันไป ปัญญามันไม่มีขอบเขตนะ ปัญญาเวลามันพิจารณาไปแล้วมันจะเป็นประโยชน์ เป็นประโยชน์กับจิตดวงนี้ เพราะจิตมันเป็นคนพิจารณา จิตมันเป็นคนรู้ จิตมันเป็นคนเห็น ถ้าจิตมันเป็นคนรู้เป็นคนเห็น มันพิจารณาของมันไป มันทำงานเป็น เห็นใหม่

เวลาภาวนาใหม่ๆ เหมือนเด็กน้อยทำอะไรก็ล้มลุกคลุกคลาน พอจิตมันเข้มแข็งขึ้นมา จิตมันทำสมาธิขึ้นมา เข้มแข็งขึ้นมา มีกำลังขึ้นมา ใช้ปัญญาไป ปัญญามันจะแหลมคม ถ้าปัญญาแหลมคม แหลมคมก็รักษาใจนี้ไว้ได้ไง แหลมคมก็รักษาอุดมการณ์ รักษาเจตนาของเรา

นี่ไง ถ้ารักษาเจตนาของเรา เวลามันต่อเนื่องไปๆ มันจะดิ่งามขึ้นไป พอดิ่งามขึ้นมา ดิ่งามที่ไหนล่ะ ดิ่งามก็ดิ่งามสดชื่นในหัวใจไง

คนเรานะ เวลาจิตมันสงบมันมีความสุข ชีวิตนี้ทุกซักรอนัก มันลุ่มๆ ดอนๆ ถ้าเรามีพร้อมนะ เวลาเราประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เรามีพร้อม คนที่สนับสนุน คนที่อยากได้บุญกับนักปฏิบัติ ทุกคนก็อยากได้บุญทั้งนั้น คำว่า “บุญๆ” ทุกคนก็ปรารถนาอยากจะได้บุญกุศลเพื่อให้จิตใจนี้มันคง

ทางโลกเขา เขาทำหน้าที่การงานของเขา เขามีทรัพย์เขามีสมบัติของเขา เขาก็อยากจนเจ็อยากส่งเสริม เพราะเขาอยากได้บุญของเขา ทุกคนก็ปรารถนา ทุกคนก็ส่งเสริม แล้วเราเป็นฝ่ายปฏิบัติ เราเป็นคนทำของเราเอง ถ้าเราเป็นฝ่ายปฏิบัติ สิ่งที่เขาเกื้อหนุนมาอยู่แล้ว มันมีอยู่แล้ว เราไม่ต้องไปกังวล เราไม่ต้องกังวล เรามีหน้าที่อย่างเดียวนะ หน้าที่ค้นคว้าค้นหาขึ้นมาให้ได้ ถ้าค้นคว้าค้นหาขึ้นมาให้ได้ เห็นไหม อย่างที่ครูบา-อาจารย์ท่านพูด **ถ้าเราทำได้ มันตรวจสอบกัน มันตรวจสอบกันนะ**

เวลาการศึกษา ศึกษามันศึกษาทันกันได้ นี่ในการปฏิบัติก็เหมือนกัน ถ้าเราปฏิบัติมันเป็นความจริงของเราขึ้นมา มันปฏิบัติเป็นจริงขึ้นมา เราทำได้ มันตรวจสอบได้เลย จากใจดวงหนึ่งสู่อีกดวงหนึ่ง ถ้ามันเป็นความจริง เราก็เข้มแข็งของเรา เราทำของเรา เวลาปัญญามันเกิด ปัญญามันเกิดมันพิจารณาของมัน มันแยกแยะของมัน เห็นไหม แยกแยะของมัน ให้ตั้งมั่น พอตั้งมั่นขึ้นมาแล้วมันมีความสุข ความสุขอย่างนี้มันทำให้เราเข้าไปเห็นสิ่งที่มันเป็นความมหัศจรรย์ มันเป็นความมหัศจรรย์นะ มันสงบขึ้นมามันก็มีความสุขด้วย แล้วมีความมหัศจรรย์ด้วย แล้วถ้าจับได้ จับได้นี้สำคัญ คำว่า “จับได้นี้สำคัญ” พอจับแล้วมันเป็นวิปัสสนา วิปัสสนาเป็นความรู้แจ้ง

เพราะมันไม่รู้แจ้ง มันสัมผัสได้ แต่มันไม่รู้แจ้ง มันถึงเจริญแล้วเสื่อมๆ มันถึงเป็น **สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตา** องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนอย่างนี้จริงๆ สอนว่าสิ่งใดมันไม่คงที่ ในความเป็นจริงสรรพสิ่งนี้มันเคลื่อนไหวตลอด แม้แต่ความคิดเรา สิ่งของมันเร็วที่สุด ความคิดที่มันฟุ้งซ่านอยู่ เรารักษาไว้ไม่ได้เลย คิดร้อยแปดไปเลย เรามีสติมีปัญญามันก็สงบระงับเข้ามาได้ แต่สงบระงับเข้ามาได้ เดียวก็สงบ เดียวก็คลายตัว มันก็เป็นเรื่องสัจจะความจริงเหมือนกัน แต่เราจะต้องพยายาม ต้องพยายามทำ รักษาให้มันมีกำลัง รักษาใจ เพราะถ้ารักษาให้มีกำลัง มันมาพร้อมกับความสุข

คนเรานะ เวลาปฏิบัติแล้วมันปลอดโปร่ง มันมีความสุขสงบระงับ มันมีความสุข มันทำแล้วมันพอใจจะทำ แต่เวลาคนเราปฏิบัติไปแล้วมันไม่มีความสุขปลอดโปร่ง มันไม่มีความสุขสงบ มันก็มีแต่ความเร่าร้อน ถ้ามันเห็น ได้รับผลถึงความสุขด้วย แล้วเห็นถึงความมหัศจรรย์ของใจ

ด้วย แล้วเวลามันฝึกหัดใช้ปัญญาไป ปัญญาที่พิจารณาไปมันให้ผลกับจิตดวงนั้น เพราะจิตดวงนั้นเป็นผู้รู้ จิตดวงนั้นเป็นผู้เห็น จิตดวงนั้นเป็นผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ

ฉะนั้น จิตของเรา จิตของเรามันศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามา ฟังธรรมของครูบาอาจารย์มา มันเป็นแนวทาง มันเป็นแนวทางว่าเป็นไปได้ จิตนี้มันเป็นไปได้ เราคิดตามได้ แต่มันไม่ใช่ข้อเท็จจริงของเรา ถ้าไม่ใช่ข้อเท็จจริงของเรา เราทำให้เป็นข้อเท็จจริงของเราขึ้นมา ถ้าทำให้เป็นข้อเท็จจริงขึ้นมา เราจะไม่เป็นแบบคนล้มลุกคลุกคลานทางโลก ทางโลกล้มลุกคลุกคลาน ชีวิตของเรามันล้มลุกคลุกคลานมาตลอด มันน่าจะมั่นคง มันน่าจะมีความสุข มันน่าจะจะเป็นความจริง ไม่เป็นความจริงเพราะเหตุใด

นี่กิเลสมันเรียกคีนใจ กิเลสมันร้ายนัก กิเลสมันเรียกคีนเพราะกิเลสอยู่ในใจ เวลาเราคิดของเราคนเดียว คิดข้างเดียวมันคิดได้ อย่างเช่น การทำสมาธิมันเหมือนคิดข้างเดียว อย่างเช่น พุทโธ เห็นไหม คนคิดข้างเดียว คนพยายามเอาใจของเราไว้ เราคิดข้างเดียวด้วยเหตุด้วยผลของเรา เราคิดข้างเดียว แต่เวลาเขาเจรจา มันต้องมีสองฝ่าย มันต้องมีสองฝ่ายเรื่องมันถึงจะระงับ ถ้ามันมีฝ่ายเดียว เห็นไหม มีฝ่ายเดียวเขาก็ทำอยู่ข้างเดียว ทำอยู่ฝ่ายเดียว อีกฝ่ายหนึ่งมีแต่เสียเปรียบ นี่เหมือนกัน เวลากิเลสมันเรียกคีนๆ เห็นไหม มันเรียกคีน มันทำอยู่ฝ่ายเดียว

แต่เวลาเราใช้พุทโธๆ ของเรา เราพยายามทำของเรา ความคิดเราศึกษาธรรม เรามั่นคงของเรา เราจะให้จิตใจของเราสงบ มันทำสมถกรรมฐาน มันเป็นการคิดฝ่ายเดียว แต่เวลาจิตมันสงบแล้ว เวลามันฝึกหัดใช้ปัญญา ระหว่างกิเลสกับธรรม ถ้าเป็นธรรม ถ้าสติ ศีล สมาธิ ปัญญา มันมีกำลังขึ้นมา มันก็เป็นธรรม มีกำลังขึ้นมา เห็นไหม ถ้ามันเห็นกิเลส มันจับกิเลสได้ ระหว่างกิเลสกับธรรมมันต้องหาเหตุผลขัดแย้งกัน มันโต้แย้งกันอยู่แล้ว

กิเลสมันคือด้าน กิเลสมันไม่ยอมจำนน มันหลบมันหลีก ถ้าเวลามันสู้ไม่ได้ แล้วถ้าพอสู้ไม่ได้ เรามีปัญญาไล่ต้อนไป เห็นไหม ระหว่างศีล สมาธิ ปัญญา พยายามค้นคว้า ตีแผ่ ฝึกหัวใจของเราให้มันรู้ให้มันเห็น ให้มันเข้าใจ ถ้ามันเข้าใจ เวลามันพิจารณาไปแล้ว ถ้าเวลามันปล่อย เห็นไหม มันปล่อย นิ่งงานภายใน

งานทางโลก งานทำสิ่งใดก็แล้วแต่ถ้ามันทำประสบความสำเร็จ งานนั้นเสร็จแล้วก็คือเสร็จ เสร็จแล้วมันจบใหม่ เสร็จแล้วมันก็ต้องทำต่อเนื่องกันไป คนเราดูชาติตระกูลใดก็แล้วแต่เขาจะต้องมีลูกมีหลานมารับมรดกตกทอดต่อไป มันทำเป็นชั่วชีวิตชีวิตหนึ่งเลยละ จะมีชีวิตต่อเนื่องทำๆ กันไป

แต่ในการประพฤติปฏิบัติ **อตฺตา หิ อตฺตโน นาโถ** ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน ใจดวงนั้น เพราะใจดวงนั้นเวลามีบุญกุศลเกิดมาเป็นมนุษย์ เกิดมาเป็นเรา เรามาประพฤติปฏิบัติอยู่ ถ้าเราปฏิบัติแล้ว เราปฏิบัติมาเพื่อการสร้างสมบารมี ถ้ามันไม่ถึงที่สุด จิตใจดวงนี้มันก็เวียนว้าย

ตายเกิดของมันไป แต่ถ้าเราทำถึงที่สุดแห่งทุกข์ มันไม่เกิดไม่ตายอีก มันไม่ไป ในชีวิตของเรา ชีวิตเดียวมันเป็นสมบัติของเราไง มันไม่ได้ส่งมรดกตกทอดให้ใคร

แต่เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมา เผยแผ่ธรรมในใจขององค์ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าคือจากใจดวงหนึ่งสู่ใจอีกดวงหนึ่ง ใจดวงหนึ่งใจดวงที่รับท่านก็ ประพฤติปฏิบัติขึ้นมา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเทศน์ธัมมจักขุ พระอัญญา-โกณฑัญญะมีดวงตาเห็นธรรม นี่จากใจดวงหนึ่งสู่ใจดวงหนึ่ง แต่ในการปฏิบัติก็จากใจดวงนั้น ถ้าใจ ดวงนั้นนะ นี่งานของใจๆ ถ้ามันจบ มันจบที่นี้ ถ้ามันไม่จบมันก็เป็นสมบัติของใจดวงนั้นที่ จะต้องเวียนว่ายตายเกิด มีอำนาจวาสนา มีปัญญา

ปัญญาเกิดจากอะไร?

ปัญญาเกิดจากการนั่งสมาธิ เพราะการนั่งสมาธิการฝึกหัดใช้ปัญญาจะเกิดปฏิภาณ จะมีปัญญา ถ้าเขาไปเกิดของเขา เขาก็จะมีอำนาจวาสนาด้วยปัญญาของเขา แต่ถ้าเราใน ปัจจุบันนี้ เรามีปัญญาในปัจจุบัน เราจะเกิดมรรคในปัจจุบัน เราจะทำความเห็นในปัจจุบันของเรา เราฝึกหัดใช้ปัญญาของเรา

สมาธิคือความสงบระงับ สงบระงับเข้ามาให้ใจตั้งมั่น ใจตั้งมั่นแล้วจับต้อง จับให้เห็น กาย เห็นเวทนา เห็นจิตให้ได้ตามความเป็นจริง ถ้าได้ตามความเป็นจริง เราปฏิบัติของเรา มัน เป็นการเจรจาสองฝ่ายระหว่างกิเลสกับธรรมๆ

เพราะถ้ามันชำระล้าง ชำระล้างกิเลส กิเลสไม่มีเหตุผลเพียงพอที่มันจะขัดแย้งได้ กิเลส ไม่มีเหตุผลเพียงพอที่จะยึดมั่นถือมั่นได้ กิเลสมันเรียกคืน เรียกคืนธรรมอันนี้ไปไม่ได้อีก มัน ปล่อยวางๆ มันปล่อยวางไปเฉยๆ ปล่อยวางไปเพื่อรอจังหวะมันจะฟื้นตัวขึ้นมา เพราะกิเลสมัน ไม่ยอมแพ้ใครง่ายๆ เพราะกิเลสมันอาศัยหัวใจดวงนี้เป็นที่อาศัย มันจะไม่ยอมปล่อยให้ใจดวง นี้เป็นอิสระ มันไม่ยอมปล่อย พญามารไม่ยอมปล่อย พญามารมันมีกองทัพของมันเลย มันมี ลูกมีหลานมีเหลนเต็มในหัวใจเราเลย นี่มันครอบงำมา เห็นไหม

ดูสิ จิตดวงนี้เวียนว่ายตายเกิด ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่าถ้าจิต ดวงเดียวเวียนว่ายตายเกิด ซากศพที่มันเคยเกิดเอามาทับถมไว้มากกว่ากองในโลกนี้ ฉะนั้น ถ้า มันมากกว่ากองในโลกนี้ การเวียนว่ายตายเกิดแล้วกิเลสมันครอบงำหัวใจดวงนี้อยู่ มันถึงมี กองทัพของมัน ถ้ามีกองทัพ เพราะภวาสวะ เพราะภพ มันถึงได้สถานะของมนุษย์ ได้สถานะ ของเทวดา อินทร์ พรหม ได้สถานะภพชาติใดภพชาติหนึ่ง เวลาหมดอายุขัยไป สิ่งที่เราช่วยภพ ชาตินั้นมันก็จะทิ้งหลักฐานไว้ในภพชาตินั้นๆ

ฉะนั้น มันมีกองทัพของมัน ถ้าเรามีสติปัญญาขึ้นไปจะต่อสู้กับมัน เห็นไหม เราต้องมี

สัจธรรม ไม่ให้กิเลสมันมาหลอกมาลวง มาเรียกคืนไป เรียกสติไป เรียกสมาธิไป เรียกอย่างไร
คืนไป มันล้มลุกคลุกคลาน เพราะมรรคไม่สมคูล ความเป็นไปมันไม่สะดวกไม่คล่องตัว

ความคล่องตัว เห็นไหม เราปฏิบัติ เราก็หมั่นเพียร หมั่นเพียรดูการกระทำของเรา ถ้ามัน
สงบแล้วมันดี ถ้ามันใช้ปัญญาไปได้มันต่อเนื่องมันก็ไป ถ้ามันสงบแล้วมันใช้ปัญญาไม่ได้ มัน
ใช้ไม่ได้เพราะเหตุผลอันใด แล้วใช้ปัญญาไปแล้ว ปัญญาเราใช้แล้วทำไมมันพ่นเพื่อ ใช้ปัญญา
ไปแล้วทำไมมันไม่คล่องตัว ไม่คล่องตัวก็ต้องหาเหตุผล หาเหตุผลนะ

วางไว้ก่อน แล้วกลับมาทำสมาธิให้มากขึ้น ถ้าสมาธิดีแล้วเราฝึกหัดใช้ปัญญา ปัญญา
จับต้องได้แล้ว ที่เขาบอกว่า “เวลาปัญญามันดีก็หากิเลสไม่เจอ เวลากิเลสมันพ่นขึ้นมา ปัญญา
สู้ไม่ทัน ก็ท้อแท้” นี่มันไม่สมคูลใจ เพราะการไม่สมคูลอย่างนี้มันถึงต้องฝึกหัดใจ ถ้าการฝึกหัด
เห็นไหม ถ้าเราปฏิบัติธรรม ผู้ใดปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม สมควรแก่ธรรม เวลามันปล่อย
ไถ่! รสชาติของธรรม รสของธรรมชนะซึ่งรสทั้งปวง

รสของโลกๆ ที่เขามีกันอยู่ ที่เขามีความสุข ที่เขาไปเที่ยวแสวงหาความสุขมาเพื่อ
ปรนเปรอ เราจะเป็นสุข ไปพักผ่อนเป็นความสุขของเขา มันเท่ากับรสของธรรมไม่ได้ รสของ
ธรรมมันไม่มีขายในท้องตลาด มันไม่มีโลกไหนที่เขาจะบริการเราได้ มันไม่มีที่ไหนที่เราจะไปซื้อ
หาบริการความสุขแบบนี้ให้เราได้ ถ้าบริการความสุขอย่างนี้มันเกิดขึ้นมา เกิดขึ้นมาจากมรรค
ของเรา เกิดขึ้นมาจากการกระทำในหัวใจของเรา มันเหนือโลก มันเหนือโลกสิ มันถึงวางโลกได้
ไง

วางโลกไม่ได้ เราก็ตกโลกธรรม โลกธรรม ๘ อยู่นี่ไง ใครติฉินนินทา ใครชักจูงอย่างไร
เชื่อเขาไปหมดเลย แล้วไปเชื่อเขาทำไม เราอยู่บ้านของเราก็คือบ้านของเรา บ้านของเรามี
สมบัติพัสถานอย่างไร เราก็ใช้สอยในบ้านของเรา โลกเขาจะติฉินนินทา เขาช่วยเหลือเจือจาน
อะไรเราได้บ้าง เว้นไว้แต่คนที่มีคุณธรรม เห็นไหม คนที่มีคุณธรรม คนที่มีเมตตา เขาช่วยเหลือ
เจือจาน อันนั้นเป็นเรื่องของบุญ

แต่ในหัวใจของเราละ เวลามันทุกข์มันร้อนขึ้นมา เวลามันทุกข์มันร้อน โลกธรรม ๘
ธรรมะเก่าแก่ มีลาภเสื่อมลาภ มียศเสื่อมยศ มันเป็นของเดิม มันเป็นหัวใจ นำไปใช้ไปแล้วมันก็
พ่อง นำไปใช้แล้วก็หมด ก็ต้องหามาเติม เติมแล้วก็ต้องใช้ต่อไป โลกธรรม ๘ ก็มันมีอยู่อย่างนี้
มันเป็นของเก่าแก่ ใ้ที่ว่าความเป็นอยู่นี้มันของเก่าแก่ ไม่มีอะไรใหม่เลย มันมีแต่ดั้งเดิม มีมา
แต่ไหนแต่ไรอยู่ตลอดเวลา แล้วเราก็ลุ่มหลงอยู่กับของเก่าๆ อย่างนี้

แต่ถ้าเราทำความสงบของใจเข้ามา มันตั้งมันขึ้นมา มันมีปัญญาของมันขึ้นมา อันนี้
ไม่เก่าแก่ อันนี้สดๆ ร้อนๆ สดๆ ร้อนๆ เพราะอะไร เพราะเราฝึกหัดขึ้นมา เราพยายามทำอยู่นี้
ถ้าจิตมันสงบเข้ามา เราไปต่อสู้กับกิเลส มันเรียกคืนของมันไป มันขาดตกบกพร่อง เราก็ใช้

ความเพียรสร้างของเราขึ้นมา เอาของเราคืนมา เวลาเขาเรียกภคินี ซ่อมเสร็จแล้วเขาคืนให้ นะ คืนให้แล้วมันก็เป็นสมบัติของคนนั้น เพราะเราซื้อมาแล้วใช้ใหม่

แต่มันไม่ใช่ ไม่ใช่เพราะอะไร เพราะมันไม่มีขาย ปฏิบัติธรรมๆ มันเกิดจากเรา ถ้ามันเกิดจากเรา ศีล สมาธิ ปัญญา ในตำรับตำรามันก็เป็นชื่อ ศีล สมาธิ ปัญญาของครูบาอาจารย์ที่ท่านคอยตอกย้ำ มันก็เอามาถ่ายทอดมาให้เราไม่ได้ ศีล สมาธิ ปัญญา มันจะเกิดขึ้นมา มันก็เกิดขึ้นมาจากการปฏิบัติของเราไง เกิดจากการทำสมาธิ เกิดจากการนั่งภาวนาเนี่ยไง ผีกัดขึ้นมาๆ ถ้ามันชำนาญขึ้นมา สติดี สมาธิดี มันก็รักษาใจดวงนี้ได้ดี เห็นไหม ผู้ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรมๆ ใครมันจะมาเรียกร่อง ใครจะมาเรียกถือสิทธิ์ ใครมันจะเอาคืนของมันไป มันเป็นไปได้

แต่เพราะเราขาดสติ เราปฏิบัติโดยลุ่มลุกคลุกคลาน เราปฏิบัติด้วยความประมาท เราปฏิบัติด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์นี้สำคัญมาก มันจะรู้เท่าไม่ถึงการณ์ พอคิดว่า “เป็นของเรา มีอยู่แล้ว ปฏิบัติถึงสมาธิแล้ว สมาธิเดี่ยวจะไปอวดหลวงพ่อก” ไม่ต้องมาอวด รักษาให้ได้ รักษาให้เป็น อันนั้นมันสมควรแก่ธรรม มันจะเป็นอยู่ในหัวใจ เห็นไหม

ศีล สมาธิ ปัญญา เกิดจากการกระทำของเรา เกิดจากการฝึกหัดฝึกฝน ฝึกฝนให้มันมีขึ้นมา เห็นไหม มันฝึกฝนมานะ ดูสิ เวลาพระบวชใหม่เขาต้องเป็นปะขาว เขาอยากจะทำฝึกฝน ฝึกฝนให้มันมีสติ ฉะนั้น ฆราวาสๆ ฆราวาสสิทธิความเป็นมนุษย์ แล้วกิเลสมันก็ขึ้นหัว มันเรียกร่องสิทธิ์ๆ เรียกร่องสิทธิ์มันฆราวาส มันไม่ใช่สมณสาธูป

สมณสาธูปมันเข้ามา มันฝึกหัดเข้ามา ถ้ามันทำมาอย่างนี้ เวลามันภาวนาขึ้นมามันจะง่ายไป คำว่า “ง่าย” เพราะอะไร เพราะมันพร้อม แต่คนเรามันไม่พร้อม เขาแจกอาหาร เขาต้องการให้ใครมีถ้วยมีจานมารับอาหารนั้น ใ้ฉันเอามือเปล่ามาเลย “สิทธิ์เสรีภาพ เพราะการไปหาถ้วยหาชามมันเสียเวลา ใ้พวกนั้นเป็นคนที่อยู่ในกรอบกติกา ของฉัน ฉันเป็นปัญญาชน ฉันมีมือเปล่าๆ ฉันจะรับ ทำไม” นี่ไง มันเป็นไปได้ไม่ได้ เพราะมันเสียสมณสาธูป เห็นไหม

นี่พูดถึงว่าถ้าการฝึกหัด จิตใจถ้ามันแก้ไขมันปรับปรุง เพราะอะไร เพราะศีล สมาธิ ปัญญามันเกิดจากใจ สติก็เกิดจากใจ สมาธิก็เกิดจากใจ แต่เวลาเราเกิดทิวฐิมานะ นั้นนะใจรั้ว เพราะใจมันรั้ว เพราะใจมันรั้วมันไม่สามารถรักษาทรัพย์สมบัติของตัวเองได้ ไม่สามารถรักษา สติ ไม่สามารถรักษาสมาธิ ไม่สามารถรักษาปัญญาได้ แล้วสิ่งที่เกิดขึ้นๆ มา เกิดขึ้นจากทิวฐิมานะทั้งนั้น ถ้ามันรักษาไม่ได้ แล้วรักษาไม่ได้มันว่างๆ มันว่างๆ ว่างๆ มันเกิดจากอะไรนะ มันเกิดจากธรรมหรือ เพราะอะไร

เพราะปฏิบัติไป เห็นไหม อุปกิเลส ๑๐ ความว่าง โอภาส ความแจ่มใสอันนั้นอุปกิเลส นะ กิเลสที่มันซ้อนๆๆ ซ้อนอยู่ในกลางหัวใจนะ อุปกิเลส ๑๐ เพราะอะไร เพราะความโอภาส

ความว่างอันนั้นนะ มันไม่มีสติ เพราะมันไม่มีสติ

ถ้ามีสติมีปัญญามันก็ต้องปฏิบัติขึ้นมาไง มันต้องทำให้เป็นสัมมาถูกต้องดีงาม ถ้าทำถูกต้องดีงามมันก็เป็นจริงขึ้นมาไง ถ้ามันไม่ทำถูกต้องดีงามขึ้นมามันเป็นมิจฉา ถ้ามิจฉามันควบคุมไม่ได้ ถ้าสติดีมันถึงโน้มน้าวจิตใจนี้ให้ไปฝึกหัดปัญญาได้ ถ้าไม่มีสติ มันว่างๆ ว่างๆ ทำอย่างไร ก้าวหน้าก็ไม่ได้ ถอยหลังก็ไม่ได้ แล้วมันก็ไม่ทำอะไรจริงขึ้นมาเลย เห็นไหม

แต่ถ้าจะให้มันเป็นสัมมา สัมมามันต้องทำจิตใจให้ควรแก่การงาน คำว่า “ทำจิตใจให้ควรแก่การงาน” มันรู้มันเห็น มันเห็นความผิดที่เล็กน้อย ของเล็กน้อยต่างๆ ถ้าความผิดอันนั้น เพราะความเล็กน้อยนั้นจะทำให้จิตใจนี้รั่วไหลไป ของเล็กน้อยของน้อย ถ้าความผิดของเล็กน้อย เล็กน้อยขนาดไหน การฝึกสติเล็กน้อย ตรงนั้นแหละที่มันจะทำ เห็นไหม

คูสิ กองทัพของกิเลส กิเลสมันมีพ่อแม่ มันมีครอบครัวของมันอยู่บนหัวใจนี้ แล้วเวลาเราบอกของเล็กน้อย ของเล็กน้อยก็ให้หลานๆ มันมาเก็บเล่นไป ให้เด็กๆ มันเอาไปเล่นหมาก เก็บกันไ้ ของเล็กน้อยก็กิเลสตัวเล็กๆ กิเลสอนุบาลมันเอาไปใช้

กิเลสอนุบาลนั้นนะสำคัญ พอมันไปเล่น พอมันเติบโตขึ้นมา ใจความเล็กน้อยๆ ก็กลายเป็นความเข้มแข็งขึ้นมาในใจ พอเข้มแข็งขึ้นมาในใจ ตอนนั้นก็บอกว่า “อิม! เป็นนักบวช เป็นนักปฏิบัติ มันก็เป็นคนคนหนึ่งเหมือนกัน ถ้าออกไปเป็นฆราวาสมันก็เป็นคนคนหนึ่งเหมือนกัน” นั่น! ไปแล้ว มันไปแล้ว เพราะเราเห็นว่าของเล็กน้อย

แต่ถ้าเป็นครูบาอาจารย์ของเราจะ ท่านจะให้มันสติ ของเล็กน้อยนั้นละสำคัญ ฉะนั้น การฝึกหัดข้อวัตร การทำต่างๆ ของเล็กน้อยต้องเก็บต้องจัดต้องดี ต้องเก็บต้องจัดเพราะอะไร เพราะมันเป็นน้ำใจ ถ้าคนมีน้ำใจมีความสดชื่น คนมีน้ำใจ ที่ดิน เห็นไหม ดินมันดี มันชุ่มชื้น ชุ่มน้ำดี ถ้าเวลาปลูกต้นไม้สิ่งใดขึ้นมามันจะงอกงาม ถ้าดินมันแข็งกระด้าง ดินมันมีแต่ก้อนหิน มันไม่มีสิ่งใดเลย ไปปลูกต้นไม้มันขึ้นไหม นี่น้ำใจ ถ้าน้ำใจมันดี มันทำสิ่งใดมันจะงอกงาม ทั้งนั้นนะ

แต่ถ้าไม่มีน้ำใจเลย มันไม่มีอะไรหรอก มันมีแต่ความแห้งแล้ง มันจะมีแต่ความแตกกระแหง มันมีแต่ความลุ่มจม กิเลสเรียกคีนหมดละ กิเลสมันเรียกคุณงามความดี กิเลสมันจะเรียกทุกๆ อย่างคีนหมดเลย แล้วคีนแล้วไม่ได้รับคีนด้วย เพราะเขาเรียกภคคีน เขาไปช่อมรด แล้วเขาคีนให้ ใ้คีนกิเลสเรียกคีน เรียกคีนแล้วมันฝังไว้ในใต้กองกิเลสเลย แล้วเราหมดสิทธิ์โดยหมดสิทธิ์เพราะอะไร หมดสิทธิ์เพราะเราเชื่อ หมดสิทธิ์เพราะเราเห็นว่าความอย่างนี้คือสิทธิ์ เสรีภาพ อย่างนี้คือการกระทำของเรา จบ!

แต่ถ้าเราปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรมๆ ผู้ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม หัวใจมัน

รื่นเริง หัวใจมันตึงาม ครูบาอาจารย์ของเรานะ ท่านมีวิหารธรรม คือท่านมีธรรมในใจ ถ้าท่านมีธรรมในใจ ท่านมีวิหารธรรม มันเหนื่อไปหมด คำว่า “เหนื่อไปหมด” เหนื่อ ไม่ใช่ว่าเหนื่อแล้วมันจะเหาะเหินเดินฟ้า ไม่ใช่หอรอก เหนื่อคือมีความคิดเหนื่อกว่า เหนื่อคือไม่มีสิ่งใดตกค้างคาในใจ มันปล่อยวางหมด มันไม่ใช่เหนื่อแล้วจะเหยียบบ่่าคนอื่น ไม่ใช่! มันเหนื่อโลก

ที่นี้เราอยู่กับโลก เราอยู่ใต้โลก เราอยู่ใต้โลกธรรม ๘ ไร เราอยู่ใต้การดิฉินนินทา เราอยู่ใต้มีลามกเลื่อมลามก มียศเลื่อมยศ เราติดกังวลไปหมดเลยไร

ถ้ามันเหนื่อโลก มันเหนื่อโลกมันก็เหนื่อตรงนี้ เหนื่อโลกธรรม ๘ เหนื่อโลกธรรม โลกธรรม ๘ มันก็วางไว้แน่น จิตใจนี้มีคุณค่ามากกว่านั้น ถ้าจิตใจมีคุณค่ามากกว่านั้น มันเกิดจากไหน ถ้าเกิดโดยโลกียะ เกิดโดยการประพฤติปฏิบัติ เราต้องมีสติรักษา ต้องมีสติ ต้องมีปัญญารักษา สมภาธถึงจะอยู่กับเรา

แต่ถ้าเราจิตสงบแล้ว เราฝึกหัดของเรา เราใช้ปัญญาของเรา ถ้ามันพิจารณาซ้ำแล้วซ้ำเล่า พิจารณากาย พิจารณาเวทนา พิจารณาจิต พิจารณาธรรม พิจารณาส่งนี้แล้ว ถ้าพิจารณาแล้วมันปล่อยๆ เวลามันขาด เห็นใหม่ เวลามันขาด ถ้ามันขาดนี้เป็นอกุศลธรรม อกุศลธรรมนี้ มันต้องไปบำรุงรักษาสิ่งที่มีมันได้มาแล้วใหม่ สมบัติที่ได้มาแล้วก็คือสมบัติของใจดวงนั้น สมบัติอันนี้มันเกิดขึ้นมาจากการวิริยะ อุตสาหะ เกิดจากใจที่มันกระทำเอง

เวลาหัวใจมันมีครอบครวัของกิเลส ต้องมีปุ่ยาตายายขึ้นมา ลูกหลานเหลนมันเป็นเจ้าของวัจักร มันครอบคลุมหัวใจนี้ไว้ เวลาเราประพฤติปฏิบัติขึ้นมาด้วยสติด้วยปัญญาของเรา ด้วยมรรคญาณ ด้วยสังขจะด้วยความจริง ด้วยปัญญาญาณ ด้วยปัญญาญาณที่พิจารณา แยกแยะเข้าไป มันชำระล้างต่อไป ชำระล้างคือมันพิจารณาโดยปัญญา ชำระล้างคือพิจารณาแล้วมันเห็นจริง แวบ! มันมุ่ฟ้งไปหมดเลย กายมันเลื่อมสภาพไปหมดเลย มันรู้มันเห็นของมัน ถ้ารู้เห็นของมัน มันรู้เห็น ถ้าคนรู้เห็นโดยธรรม มันได้แย้งไม่ได้หอรอก

สิ่งที่เราโต้แย้งกันอยู่นี้ พุดข้างเดียวไร แล้วพุดข้างเดียว มันเป็นอย่างนั้นๆ นี้พุดข้างเดียว แล้วอีกฝ่ายหนึ่งไม่ยอมรับ นี้เหมือนกัน เวลาเราพิจารณาของเราแล้ว ถ้ากิเลสมันบังเงา มันก็ว่าเป็นธรรม ถ้ากิเลสไม่บังเงา เราก็ว่าเป็นจินตนาการ มันพุดข้างเดียว

แต่เวลาถ้าเรามีสติมีปัญญา เราจับได้ จับกาย จับเวทนา จับจิต จับธรรมได้ พิจารณาไป เพราะกาย เวทนา จิต ธรรม มันเป็นทางออกของกิเลส กิเลสเป็นนามธรรม อาศัยสิ่งนี้คือด้าน อาศัยสิ่งนี้ให้เราหลงไหล แล้วพิจารณาไประหว่างธรรม ธรรมคืออะไร ธรรมคือมรรค คีลสมภาธ ปัญญา เวลากิเลส กิเลสมันก็อาศัยกาย อาศัยเวทนา อาศัยจิต เวทนา เห็นใหม่ อาศัยความรู้สึก ใ้อเวทนา เวทนาชอบใจ ดีใจ เสียใจ เกิดจิตที่ผ่องใส มันอาศัยตรงนี้

แล้วระหว่างธรรมกับกิลเลสมันมีการเจรจกัน ไม่ใช่คิดอยู่ข้างเดียว มันเป็นสองฝ่าย สองฝ่ายพิจารณา พิจารณาด้วยปัญญาระหว่างธรรมกับกิลเลสมันแยกแยะกัน มันพิจารณา ต่อเนื่องกันไป เวลามันปล่อยๆ มันปล่อยด้วยปัญญา ปัญญามันคิดใคร่ครวญ ปัญญาใคร่ครวญโดยมีสมาธิรองรับ โดยมีสติควบคุมให้งานมันเป็นงาน

ถ้าไม่มีสติควบคุมให้เป็นงาน มันก็เป็นจินตนาการ คิดเกินไป คิดเกินไปกิลเลสมันไม่ลงนาม กิลเลสมันระงับมันไม่เจรจา มันหลบ ถ้ามันพูด พูดด้วยเหตุด้วยผล กิลเลสมันก็เจรจา กิลเลสมันก็ต่อสู้ด้วยเหตุด้วยผล เวลาเราพิจารณาด้วยธรรม พิจารณาธรรมก็พิจารณาต่อเนื่องกันไป เวลามันปล่อยๆ นี่คือการเจรจา นี่เจรจายังไม่ถึงที่สุด ถ้ามันเจรจจนถึงที่สุด กิลเลสกลัวธรรม

ธรรมะนี้ทุกคนปรารถนา ทุกคนต้องการ เวลาพิจารณาจนถึงที่สุด เวลามันขาด นั่นนะ ออกูปัธธรรม ออกูปัธธรรมนั่นนะคงที่ คงที่มันไม่ต้องใช้สติปัญญาไปดูแลสิ่งนี้ เพราะเวลามันสัมผัสเข้าไป มรรค เห็นใหม่ เรียกร้องสัตว์ทั้งหลายมาดูธรรมๆ สัตว์ เรียกร้องใครล่ะ?

ก็เรียกร้องครอบครัวของมารไง เรียกร้องครอบครัวของมาร เวลาหลุมหลง หลุมหลงไปด้วยความยึดมั่นถือมั่น หลุมหลงไปด้วยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ หลุมหลงมาตลอด ทั้งๆ ที่ศึกษาธรรมะมา มากขนาดไหนก็ยังหลุมหลง ยังยอมรับให้ครอบครัวกิลเลสมันได้สร้างครอบครัวอยู่บนหัวใจนี้

เวลาเราประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เรามีสติขึ้นมา เราทำความสงบของใจเข้ามา มีกำลังขึ้นมา เวลาเราออกฝึกหัดใช้ปัญญา มรรคมันสมดุล พอมรรคสมดุล มรรคมันเคลื่อนตัวไปด้วยศีล สมาธิ ปัญญา ด้วยสติด้วยปัญญา เห็นใหม่ กำลังเจรจา กำลังใคร่ครวญต่อสู้กับครอบครัวของกิลเลส ถ้าครอบครัวของกิลเลสมันก็เจรจาต่อรองกันด้วยคุณธรรม ถ้าด้วยคุณธรรม ด้วยกิลเลสมันไม่มีเหตุไม่มีผล มันคือมันด้าน มันก็จะยึดมั่นของมัน เพราะว่ามันเป็นเจ้าวัฏจักร เพราะมันครองหัวใจนี้มานาน

เวลามีปัญหาขึ้นมาแยกแยะๆ แยกแยะ เห็นใหม่ เพราะสิ่งที่กิลเลสมันอาศัยกาย เวทนา จิต ธรรม เป็นทางเดิน เป็นที่ยึดเหนี่ยว เวลาพิจารณาไป เวลามันทำลายกัน มันทำลาย พิจารณาเวทนาจนเวทนาไม่ใช่เรา เราไม่ใช่เวทนา เวลาพิจารณาจิต จิตเศร้าหมอง จิตมันผ่องใส ถ้าพิจารณาธรรม ธรรมเกิดขึ้นร้อยแปดพันเก้า พิจารณาแล้วมันว่างหมด เห็นใหม่ พิจารณา กายๆ มันก็แปรสภาพของมันไป พิจารณาต่อเนื่องไป ทางกิลเลสมันไปไม่ได้ ครอบครัวกิลเลสที่มันอาศัยยึดมั่นเป็นครอบครัวของมัน เป็นภพเป็นชาติของมันขึ้นมามันโดนทำลาย โดนทำลาย เห็นใหม่ นี่เจรจาสองฝ่ายระหว่างกิลเลสกับธรรมมันเจรจกัน นั่นมันวิปัสสนา

ถ้าเจรจาฝ่ายเดียวมันก็เจรจาแบบพุทโธ ใช้ปัญญาอบรมสมาธิ นี่เจรจาฝ่ายเดียว พยายามทำให้มันสงบเข้ามา นี่เจรจาฝ่ายเดียว เราเอากำลังของเราก่อน แต่กำลังมันมีแล้ว มันมีสติปัญญาขึ้นไปแล้ว มันเข้าไปแล้ว มันใช้ปัญญาต่อเนื่องกันไป มันเจรจาสองฝ่ายระหว่าง

กิเลสกับกรรม มันเป็นวิปัสสนา วิปัสสนาพิจารณาซ้ำๆ เข้าไป เวลามันขาด มันต้องขาด

ถึงที่สุดแล้ว เพราะใจดวงหนึ่งสู่ใจดวงหนึ่ง เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัส ฐธรรมเป็นพระอรหันต์มาแล้ว ครูบาอาจารย์ท่านประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ท่านก็เป็นพระอรหันต์มาแล้ว เป็นพระอรหันต์ในใจของท่าน ไม่ใช่เป็นพระอรหันต์ที่ไหน ไม่ใช่เป็นพระอรหันต์ขึ้นมาแล้วมาแขวนไว้ให้ใครเชื่อ ไม่ใช่เป็นพระอรหันต์ขึ้นมาแล้วไปอวดอ้างใคร มันจะเป็นพระอรหันต์ในใจดวงนั้น

เพราะใจดวงนั้นเป็นครอบครัวของกิเลส กิเลสมันอาศัยอยู่บนใจดวงนั้น ถ้ามันเกิด วิปัสสนาญาณขึ้นมา พิจารณา คือสังขารขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่เผยแผ่ธรรมขึ้นมา แล้วเรามีความหมั่นเพียร มีความวิริยะ มีความอุตสาหะ เราพยายามสร้างธรรมขึ้นมาใน หัวใจของเรา มันมีคุณธรรมขึ้นมา เพราะคุณธรรมนี้ไปต่อสู้กับครอบครัวของกิเลส ทำลายกิเลส เห็นใหม่ พอทำลายกิเลสขึ้นมา มันเจรจาสองฝ่ายๆ ที่มันพิจารณาต่อเนื่องไป มันเจรจาสองฝ่ายๆ เพราะมันทำงานชอบ เพราะมันชอบธรรมใจ

เพราะมันชอบธรรม มันถึงพิจารณาสองฝ่ายกับกิเลส มันต่อสู้ มรรคญาณต่อสู้กับ ครอบครัวของกิเลส ครอบครัวของกิเลสมันต้องยอมจำนน มันโดนทำลาย มันโดนทำลายไป มันต้องยอมเสียสละลูกหลานของมันไปก่อน เพราะลูกหลานมันมีปัญญาน้อย ลูกหลานมันยังไม่มีเล่ห์กลอุบายเท่ากับปู่กับพ่อมัน ลูกหลานมันสู้ไม่ได้ก็ต่อสู้กันไปด้วยสติด้วยปัญญา ด้วยสติด้วยปัญญาถึงที่สุดแล้ว มันมรรคญาณทำลายแล้ว น็อกอุปปธรรม

อุปปธรรมมันเป็นธรรมแท้ๆ ธรรมจริงๆ ธรรมแท้ๆ ที่เราแสวงหาธรรมแท้ๆ ที่เราล้มลุกคลุกคลาน ชีวิตนี้เป็นทุกข์ๆ นึก เป็นทุกข์นึกเพราะทุกข์มันเป็นอริยสัจ ทุกข์มันเป็นความจริง เพราะทุกข์มันเป็นความจริง เราถึงประพฤติปฏิบัติขึ้นมาจนมันเกิดสัจจะ เกิดมรรค เกิดญาณ ขึ้นมา พอเกิดมรรค เกิดญาณทัสสนะขึ้นมาๆ มันพิจารณาของมันไป พิจารณาของมันไป นี่งานอันละเอียดใจ งานของสัตว์อาชาไนยใจ มันไม่ใช่งานของโลกทั่วๆ ไป

งานของโลกทั่วๆ ไปในปัจจุบันนี้ บอกมาสิ เดี่ยวจะสร้างโปรแกรมให้ นั่งอยู่หน้าแป้นมันจะเป็นพระอรหันต์หมดเลย ตอนนี่โลกเจริญทั้งนั้น โลกเจริญ โลกเจริญมันเป็นวัตถุ โลกเจริญ มันไม่ใช่เกี่ยวกับหัวใจ

การประพฤติปฏิบัติขึ้นมามันเอาอะไรมาทดแทนไม่ได้ มันต้องเอาใจ โดยเอามรรคญาณ มรรคญาณในใจเข้าไป เข้าไปต่อต้านกับใจดวงนั้น เพราะใจดวงนั้นมันเป็นภวาสวะเป็นภพ เป็นที่อยู่ครอบครัวของกิเลส ครอบครัวของมันยึดครองของมันอยู่ เราจะฟันเป็นอิสระ มันก็ต้องมีมรรคญาณเข้าไปทำลาย มรรคญาณมันเกิดจากใจ เกิดจากการปฏิบัติ ไม่มีใครทำแทนใครได้ ไม่มีใครสามารถทำให้คนอื่นเป็นอย่างนั้นได้ มันต้องใจดวงนั้นเป็นผู้ทำ เพราะใจมันอยู่

ไหนล่ะ เพราะมันเกิดจากจิต จิตแก้จิต เพราะมันเกิดจากภวาสวะ มันเกิดจากภพ

เรามีเจตนาดีทุกๆ คน เราอยากจะทำให้อื่นเป็นคนดี เราหวังให้อื่นมีความสุข เขาจะมีความสุขอย่างที่เรารับเขาใหม่ล่ะ เขาไม่ต้องกร เขาอยากได้ของเขาเอง อยากได้สิ่งใดเขาก็อยากได้เป็นสิทธิของเขา เขาไม่ยอมยืมของใคร เขาไม่ยอมเอาของใครมาใช้ เพราะเอาของใครมาใช้แล้วมันต้องเสียดอกเบี้ย มันต้องคืนเขาไป มันไม่เป็นสมบัติของเขา นี่ของยืม

นี่เหมือนกัน เราศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราก็ยืมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาเป็นแนวทาง องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางธรรมวินัยนี้ไว้ แต่เราปฏิบัติไม่ได้เป็นความจริงของเรา เราก็ยังไม่มีความรู้จริงของเรา แต่มันมีธรรมๆ ธรรมเป็นธรรมสาธารณะ ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นสาธารณะ เพราะท่านเผยแผ่ธรรมขึ้นมาเพื่อบริษัท ๔ เพื่อสัตว์โลก มันเป็นสาธารณะ ใครก็ศึกษาได้ ใครก็ค้นคว้าได้

แล้วครอบครัวกิเลสของใครถ้ามันตระหนี่ถี่เหนียว มันไปยึดมันถือมันว่าเป็นของมัน มันก็สวม สวมรอย สวมรอยว่า “ครอบครัวธรรม ครอบครัวนี้เป็นธรรม ครอบครัวนี้ไม่ต้องปฏิบัติ เพราะเป็นธรรมอยู่แล้ว เข้าใจธรรมะหมดเลย” นี่มันสวมรอย แล้วรู้เท่าไม่ถึงการณ์ก็เชื่อครอบครัวที่มันสวมรอยมันอาศัยธรรมะ มันหน้าไหว้หลังหลอก เดี่ยวถ้ามันทำให้เนิ่นช้า ทำให้เราอนใจ แล้วเราก็ชราภาพ ถึงท้ายแล้วเราก็สิ้นอายุขัย พอสิ้นอายุขัยแล้วเป็นธรรมใหม่ พอสิ้นอายุขัยมันก็ไปตามกรรมไง มันมีของมันอยู่มันก็ต้องไป มันเสียเวลา โดนกิเลสมันบังเงาจนหมดโอกาสในการประพฤติปฏิบัติในปัจจุบันนี้

ถ้ามีโอกาสประพฤติปฏิบัติในปัจจุบันนี้ เรายังมีเวลา เรายังมีโอกาสอยู่ เราจะทำตรงนี้อย่าให้กิเลสมันเรียกคืนความดีของเรา เรียกคืนความวิริยะ ความอุตสาหะทั้งนั้นเลย เราจะต้องมีสติมีปัญญาต่อสู้กับมันจนได้ เจรจาต่อรองกัน การเจรจาท่องรองนั้นคือวิปัสสนา นั่นคือปัญญารู้แจ้ง แต่ก่อนที่เจรจา เราจะส่งใครไปเจรจาละ เราจะส่งใครไปเจรจากับกิเลส กิเลสมันอยู่ที่ไหน ครอบครัวมันอยู่บนภวาสวะ ใครไปเห็นมันล่ะ แล้วคนที่ไปเจรจามันก็ไม่

ฉะนั้น ถึงต้องทำความเข้าใจก่อนไง เราจะส่งจิตของเรา ส่งมรรคญาณ มรรคนี้เกิดจากจิต มรรคนี้เกิดจากจิตแล้วมรรคนี้จะเข้าไปเคลียร์ เข้าไปเจรจากับครอบครัวมาร ครอบครัวมารมันอยู่บนหัวใจของเรา มันอยู่บนหัวใจแล้วมันครอบงำ ใจของเรา มนุษย์คนคนหนึ่งเคยเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะมาไม่รู้กี่ภพกี่ชาติ เคยเป็นคนผู้ลากมากดี เคยเป็นคนทุกข์จนเข็ญใจ เคยเป็นมาทั้งนั้น เคยเป็นๆ เพราะการเคยเป็นนั้นมันถึงทำให้เกิดอำนาจวาสนาบารมี ถึงเกิดจิตนิสัย

ฉะนั้น ในปัจจุบันนี้เราเกิดมาเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา เราต้องทำจริงทำจ้งของเรา เราทำจริงทำจ้งของเราเพื่อประโยชน์กับเราไง ในเมื่อเรายังมีชีวิตอยู่ คำว่า “มีชีวิต

อยู่” นี่มีโอกาสนะ เวลาตายไป ไปเกิดบนภพชาติใหม่ กาลเวลาก็ต่างกัน แล้วเกิดในภพชาติใหม่ กรรมจำแนกสัตว์ให้เกิดต่างๆ กัน เวลากรรมจำแนกสัตว์ให้เกิดต่างๆ กัน เวลาเกิดมาแล้ว มันมีความรู้สึกนึกคิดอย่างไร มันมีความรู้สึกนึกคิดเพราะกรรมมันจำแนกสัตว์ ครอบครัวกิเลส มันจัดสรรให้ ให้มีความเชื่อ ความยึดมั่นถือมั่นอย่างไร ครอบครัวกิเลสมันพลิกหน้าเล่นได้ ทั้งนั้น มันพลิกหน้าเล่นได้ทุกๆ อย่าง

เวลามีเวรมีกรรมต่อกัน การเวียนว่ายตายเกิดเปลี่ยนแปลงกันเป็นนะ เปลี่ยนกันเป็นพ่อ เป็นแม่ เป็นลูก เป็นหลาน เปลี่ยนกันเป็น เปลี่ยนกันไปทั้งนั้น แล้วบอกว่า “เราทำเพื่อชาติหน้าๆ” ไม่ใช่! เราทำเพื่อความดีเดี๋ยวนี้ แต่วิภวภูมิมันเป็นอย่างนั้น มันเป็นความจริงมีอันหนึ่งที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาตรัสรู้ ของมันมีอยู่ดั้งเดิม ของมันมีอยู่อย่างนั้น ไม่มีใครทำให้มันเป็น แล้วไม่มีใครจะไปจัดสรรได้ มันเป็นกรรมจัดสรร ธรรมะจัดสรร กรรมจัดสรรคือทำให้เกิดในสภาวะใด ธรรมะจัดสรรก็คือธรรมะจัดสรรให้เป็นคนดี ธรรมะจัดสรรให้เรามีความวิริยะ ความอุตสาหะ

ความวิริยะ ความอุตสาหะ เห็นไหม เราจะล่วงพ้นทุกข์ด้วยความเพียร ความเพียรนี้มันใช้ได้ทุกสถานะเลย แม้แต่ทางโลกเขามีความเพียร มีวิริยะ มีอุตสาหะ เขาประกอบสัมมาชีวะของเขา เขาประสบความสำเร็จของเขา จะทำหน้าที่การงานอย่างไรถ้ามีความเพียร ความวิริยะอุตสาหะ เขาก็จะประสบความสำเร็จของเขา

แล้วตอนนี้เราเป็นนักบวช เราถือพรหมจรรย์ เราจะทำความจริงของเรา ถ้าความจริงของเรา ความเพียรของเราถึง ๒ ชั้น ๓ ชั้นไป ความเพียร เห็นไหม ทุกข์เป็นสังขะ ทุกข์เป็นความจริง แล้วเวลาเดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนาเป็นทุกข์ใหม่ ทุกข์ แต่เราพอใจ เราพอใจจะทำ เพราะอะไร เพราะเราต้องการแหวกว่าย แหวกว่ายสิ่งจอกแหน แหวกว่ายสัญญาอารมณ์เข้าไป ค้นหาจิต ค้นหาความสงบระงับ จะส่งจิตนี้ไปเจรจากับครอบครัวของกิเลส

จิตมันสงบแล้ว ถ้ามันสงบแล้ว สงบแล้วคือพัก แหวก แหวกจอกแหน แหวกสัญญา อารมณ์เข้าไปสู่ความสงบระงับ ถ้าเข้าไปสู่ความสงบระงับได้ มันมีความสุขนะ ถ้ามีความสุขจะไปเจรจาหรือไม่ไปเจรจา ถ้าเข้าไปสู่ความสุขแล้วไม่ต้องเจรจา เพราะตอนนี้มันมีความสุข นั่นนะติดในสมาธิ “ไม่ต้องเจรจาเพราะแหวกจอกแหน พยายามค้นคว้าตัวเองเจอแล้ว พอเจอแล้วก็คือนิพพานไป” แต่มันไม่ใช่ มันไม่ใช่เพราะอะไร เพราะครอบครัวกิเลสมันยังครอบงำอยู่นะ จอกแหน จอกแหนคืออาการ แต่ครอบครัวกิเลสของมันคือสังขะคือความจริง อนุสัยนอนมากับจิต จิตนิสัยของคนๆ หนึ่ง

คน ความรู้สึกนึกคิดของคนไม่เหมือนกัน กิเลสอย่างหยาบ กิเลสอย่างกลาง กิเลสอย่างละเอียด กิเลสอย่างละเอียด เห็นไหม นุ่มนวลอ่อนหวานทั้งนั้น แต่มันก็ฝังไว้ในใจทั้งนั้น นี่มันมี

ของมันในใจของมัน นั่นนะครอบครัวของกิลเลส ไข้อย่างไหนนี่คือสัญญาอารมณ์ แหวกออกๆ ไป เจอออกไหน แหวกออกไหนแล้วไปเจอจิต พอไปเจอแล้วทำอย่างไร จะส่งไปเจอใจใหม่

ถ้าจะส่งใจไปมันต้องออกหรือออกค้น ออกหรือออกค้นในกาย ในเวทนา ในจิต ในธรรม นี่ถ้ามันออกหรือออกเห็นนะ สถานที่ที่อยู่ของครอบครัวกิลเลส ครอบครัวมันอาศัยสิ่งนั้นเพื่อ ประโยชน์กับมัน เห็นใหม่ นี่เจอใจโดยการวิปัสสนาญาณ ความรู้แจ้ง ด้วยมีคุณธรรม มี คุณธรรมไง มีมรรค มีญาณ มีมรรคมีศีลจะความจริงเข้าไปค้นคว้า เข้าไปพิจารณาแยกแยะมัน ถ้าแยกแยะขึ้นมามันเป็นการกระทำ มันเป็นวิปัสสนา วิปัสสนาบ่อยครั้งเข้าๆ เวลามันขาด สักกายทิฐิฐิขาดไป เวลาพิจารณาซ้ำๆ เข้าไปนี่อุปาทาน อุปาทานยึดมั่นถือมั่นในขั้นนี้ขาดไป พอขาดไป ถ้าเข้าไปแหวกออกไหนๆ เข้าไปเจอจิต เห็นใหม่ ส่งจิตไปเจอใจนะ เจรจากามราคะ

กามราคะ เห็นใหม่ เวลาถ้าจิตมันสงบเป็นสัมมาสมาธิ มันจะเป็นอสุภะ แต่ถ้าเป็นโดย กิลเลสมันจะเป็นสุภะ สุภะคือมันพอใจ พอใจสิ่งที่เป็นความสวยความงาม ความพอใจนั้นเป็น สุภะ มันคิดของมันเอง แต่ถ้าจิตเป็นสมาธิ จิตมีกำลัง ถ้ามีกำลังขึ้นไป ถ้ามันจับต้องได้ จิตที่มัน มีกำลัง จิตที่มีมรรค ส่งเข้าไปเจอใจด้วย ด้วยอสุภะ สุภะกับอสุภะมันต้องได้แย้งกัน

จิตโดยธรรมชาติของกิลเลสมันว่าเป็นสุภะของมัน มันชอบของมัน ชอบของมันมันก็เสวย ในตัวของมัน พอเสวยในตัวของมัน นี่กามฉันทะ กามฉันทะ ถ้าเป็นคนมีความรู้สึกมันก็จะ ออกมาเป็นกามราคะ แต่ถ้ามีสติมีปัญญาเข้าไป มันพิจารณาเข้าไป พิจารณาเข้าไปด้วยกำลัง ของมหาสติ มหาปัญญา ด้วยว่ามันเป็นอสุภะ ถ้าเป็นอสุภะมันก็จะเห็น ถ้าเห็นกายเห็นเป็นอสุ ภะ เพราะมันเป็นธรรม เป็นธรรมเพราะมีสมาธิ มันเห็นเป็นของพุงพอง เป็นของเนาเปื่อย เน่า เปื่อยเพราะอะไร

เนาเปื่อยเพราะมันเนาเปื่อยอยู่แล้ว ดุสิต เนื้อหนังมังสาถ้าคนตายมันเน่ามันผุพังใหม่ โดยธรรมชาติ นั่นโดยธรรมชาติ ธรรมชาติมันอาศัยกาลเวลา แต่ถ้าเป็นธรรมๆ มันบ๊อบๆ มันเร็ว กว่านั้น เพราะคำว่า “ธรรม” ไร คำว่า “ธรรม” เพราะมันคำว่า “ธรรม” มันคือมรรคญาณที่มัน เป็นจริงของมัน ถ้ามันเป็นจริงของมัน จับต้องได้ มันเป็นมหาสติ มหาปัญญา

คำว่า “มหาปัญญา” ไม่ใช่ปัญญาเฉยๆ นะ ปัญญาเฉยๆ เราล้มลุกคลุกคลาน ปัญญา ภาวนามยปัญญา ปัญญาเฉยๆ คือปัญญาขั้นพื้นฐานของภาวนามยปัญญา ภาวนา-มย ปัญญามันเป็นไสดาปัตติมรรค ถ้ามันยกขึ้นสภิกาคามิมรรคมันละเอียดขึ้น แต่มันก็ยังอยู่ใน สติปัญญา ถ้ามันยกขึ้นไปสู่กามราคะ มันจะเป็นมหาสติ มหาปัญญา เพราะมันละเอียดลึกซึ้ง มันละเอียดลึกซึ้งเข้าไปนะ ครอบครัวกิลเลสไง ทำลายหลานมัน ทำลายลูกมัน จะไปสู้กับพ่อมัน

ถ้าสู้กับพ่อมันนี่เล่ห์กล เล่ห์กลของพ่อมันจะละเอียดลึกซึ้งมากกว่านั้น การเจอใจสอง ฝ่ายระหว่างธรรมกับกิลเลสมันฟาดฟันกัน แล้วเวลาภาวนาไป คนภาวนาถ้าถึงตรงนี้ ภาวนา

แล้วมันรุนแรงมาก ถ้ารุนแรงขนาดไหน แต่เพราะมันมีพื้นฐานมา เพราะภาวนาเป็น เพราะมันมี โสดาปัตติมรรค สกิทาคามิมรรคเป็นพื้นฐาน เป็นอกุปปธรรมๆ เป็นขั้นเป็นตอนขึ้นมา เวลาเข้าไปสู่อสุภะ มันพิจารณาโดยอสุภะ อสุภะ กามราคะ พอกามราคะมันพิจารณา เพราะอะไร

เพราะมันจะลบล้าง ลบล้างกองทัพแม่ทัพใหญ่ของครอบครัวนั้น ถ้าพิจารณาซ้ำๆ พิจารณาซาก เล่ห์กล คำว่า “พิจารณาซ้ำพิจารณาซาก” เพราะอะไร เพราะถ้าภาวนาดี มรรค การเจรจาที่ฝ่ายมรรคมันเป็นฝ่ายมีเหตุผลที่เหนือกว่า กิเลสมันหลบไป มันวิ่งว้าง มหัทศจรรย์นะ มันมหัทศจรรย์

ถ้ามันเป็นอกุปิกเลส เวลามันเป็นโอบาส เป็นความว่าง นั่นอกุปิกเลส เพราะมันมีภาวระวะ มันมีภพ มันมีที่อยู่อาศัยของกิเลส แต่เวลาพิจารณาไปมันทำลายนะ ทำลายแม่ทัพของ ครอบครัวนั้น พอทำลาย พิจารณาให้มันแยกแยะ พิจารณาอสุภะ มันปล่อย มันว่าง พอมันปล่อยว่าง สิ่งของมันปล่อยมันว่าง มันวิ่งว้างอย่างไร มันมหัทศจรรย์ แต่มันมีสตินะ เพราะมันมีการกระทำ มันมีการเจรจา มันมีการเจรจาระหว่างกิเลสกับธรรม มันมีการต่อสู้กัน มันมีเหตุมีผล มันพลิกแพลง มันเป็นการบริหารจัดการ มันไม่ใช่อกุปิกเลสที่วิ่งว้างที่ว่างโดยที่ไม่ขาดสติ ที่เอามาใช้งานไม่ได้

แต่เวลาพิจารณาไป เพราะมันมีมหาสติ มันมีมหาปัญญา มันมีปัญญาญาณที่คมกล้า มหาสติมันไม่ใช่วิ่งว้างแบบนั้น มันถึงว่ามหัทศจรรย์ มหัทศจรรย์ที่ควบคุมได้ มหัทศจรรย์ที่ดูแล พิจารณาซ้ำๆ เข้าไป ถึงที่สุดเวลามันขาด มันสะเทือนเลื่อนลั่น มันพิจารณาต่อเนื่องไปนะ

ถ้าขึ้นไปสู่อันละเอียด เวลาความรู้สึกของเรา ความรู้สึกที่มันเป็นทีละเอียด อารมณ์คน ควบคุมยาก กว่าเราจะทำความเข้าใจ เราก็มีสติมีปัญญาที่เหนือกว่า เหนือกว่าจนควบคุม อารมณ์เราได้ ควบคุมอารมณ์เราได้คือกัลยาณปฏุชน เวลาควบคุมอารมณ์เราได้ เวลายกขึ้น โสดาปัตติมรรค เพราะอารมณ์ที่ควบคุมได้ แกรมทั้งฝึกหัดให้เกิดใช้ปัญญา พอฝึกหัดเกิดใช้ ปัญญา เกิดมรรค พอเกิดมรรคขึ้นมามันก็ไปพิจารณาจับต้องกับกิเลส ไปเจรจากับครอบครัว นั้น พิจารณาซ้ำพิจารณาซาก ถึงที่สุดมันขาดขึ้นไป มันมหัทศจรรย์เป็นขั้นๆ ขึ้นไป ยกขึ้นไป สกิทาคามิมรรค แล้วขึ้นไปสู่อสุภะ อสุภะนี่อนาคา-มิมรรค

ครอบครัวทั้งครอบครัวนั้นเราจะต้องขับไล่ ขับไล่ให้ออกจากพื้นที่ ขับไล่ให้ออกจากหัวใจดวงนี้ แล้วเวลาขับไล่ขึ้นมาจนไปทำลายแม่ทัพนายกองของครอบครัวนั้น เพราะครอบครัวนั้นที่เหลือก็เหลือแต่ผู้คุมอำนาจ ผู้คุมนโยบาย ผู้คุมนโยบาย กำลังมันโดนทำลายไปด้วยกามราคะแล้ว ถ้ากำลังมันโดนทำลายไปแล้ว สิ่งที่เรา เพียงแต่ว่าพลิกไม่ให้มีสถานที่ให้ผู้คุมนโยบายได้มีพื้นที่ยึดครองพื้นที่นั้น พื้นที่สิ่งๆ ภาวตรภาพทำลายความยึดครองของผู้ควบคุมนโยบายมันละเอียดไป

ผู้คุมนโยบาย เราไม่ต้องรบกัน มองตาก็รู้กันแล้วว่ากำลังของใครมากกว่าของใคร แล้วใครมีกำลังมากกว่า ถ้าเราไม่เคยประพฤติปฏิบัติขึ้นมาเลย ผู้คุมนโยบาย อวิชาผู้คุมนโยบาย อวิชาปัจจุยา สงขารา สงขาราปัจจุยา วิญญาณ มั่นเกิดภพเกิดชาติ เกิดโอย! ร้อยแปดพันเก้าเลย เพราะนโยบายมันกำหนดไว้ แล้วก็ให้ครอบครัวนั้นยึดครองหัวใจนั้น

แล้วเวลามันพิจารณา พิจารณาย้อนกลับไปด้วยมหาสติ มหาปัญญา ทำลายกลับขึ้นไป แล้วพิจารณาโดยอรหัตตมรรค จิตนี้เป็นมัชยัสถ์ จับจิตตัวนี้ได้เป็นภวาสวะ เป็นภพ เป็นสถานที่อยู่ เป็นสถานที่กำหนดนโยบาย แล้วเวลาทำลายผู้ที่กำหนดนโยบาย กำหนดนโยบายมันสุขุมรอบคอบ ทำลายภวาสวะ ทำลายภพ ทำลายสิ่งที่ผู้ควบคุมนโยบาย แล้วผู้ควบคุมนโยบายมันไม่มีที่อยู่ที่อาศัย มันต้องตายไป นี่เวลาปฏิบัติ ปฏิบัติอย่างนี้

แต่เวลาเริ่มต้นขึ้นมา ปฏิบัติขึ้นไป กิเลส เจ้าวิภูจักรครอบครัวนี้มันเรียกคืนหมด เรียกสติ เรียกสมาธิ เรียกปัญญา เรียกความเพียร มันไปสู่มัวไว้ที่มันหมดเลย แต่ด้วยความวิริยะด้วยความอุตสาหะ ด้วยความที่ใจที่เป็นอาชาไนย ใจที่เป็นอาชาไนยมีน้ำใจ เก็บหอมรอมริบ จะทำอะไรก็ทำเพื่อประโยชน์กับเรา ทำสิ่งใดผลมันตกกับจิตทั้งนั้น มีเจตนามีสิ่งต่างๆ ทำแล้วความดีงามต้องตกกับจิต ผู้ใดทำ ผู้นั้นมีกรรม การกระทำ กรรมดีกรรมชั่ว

โลกเขาแสวงหา เขาทำกันมันกรรมหยาบๆ ไร่ไร่นั่งเฉยๆ นะ นั่งเฉยๆ เดินสมาธิ เราทำกรรมละเอียด กรรมนี้คือกรรมเป็นนามธรรม รักษาสิ่งที่เป็นนามธรรมนี้ แล้วสร้างเหตุสร้างผลเข้าไปชำระสะสาง จนกว่าเราจะมีความสุขแท้ ไม่ให้ชีวิตของเรามันเศร้าหมอง

ชีวิตของเรา ชีวิตของมนุษย์ มนุษย์คนหนึ่งเกิดมาแล้วมีการเวียนว่ายตายเกิดเกิดมาแล้วก็ต้องตาย แล้วตายแล้วจะไปไหน แล้วในปัจจุบันนี้เกิดมาเป็นมนุษย์แล้วมีสติ มีความเชื่อ มีศรัทธามีความเชื่อ เราจะประพฤติปฏิบัติเอาตามความเป็นจริง เพราะสัจธรรม องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรารถนามารื้อสัตว์ชนสัตว์ ก็ขอให้สัตว์ตัวของเรา สัตว์ตัวหนึ่งนี้เข้าสู่สัจธรรมตามเป้าหมายขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เอวัง